

T. 11.

4 Rachen

Mobd 24-47

D. BALTHASARIS
CELLARII,

Tabellæ

PHYSICÆ,

Olm in gratiam audito-

rum suorum conscriptæ;

Nunc verò

T 11 (4)

In usum studiosæ juventu-

tis typis excusæ.

JENÆ,

Impensis BLASII LOBENSTEINS,

Bibliopol. Jenensis.

Excudebat JOHANNES NISIUS.

ANNO MDC LX.

I N D E X

Tabellarum Physicarum.

- I.
De Physica constitutione.
- II.
De corpore naturali ejusque principiis.
- III.
De natura & causis externis.
- IV.
De affectionibus corporis naturalis.
- V.
De mundo & corporibus simplicibus.
- VI.
De qualitatibus primis & mixture.
- VII.
De temperamento & primarum qualitatatum effectibus in mixto.
- IIII.
De corporibus perfecte mixtis in genere & specie.
- IX.
De corporibus perfecte mixtis inanimatis.
- X.
De Plantis.
- XI.
De Animalibus.
- XII.
De partibus animalium in specie.
- XIII.
De generatione animalium Sanguinem trahentium.
- XIV.
De anima

Tab.

Tab. I. De Physices Constitutione.

Ad *πρω*
δεξω sive
introduc-
tionem
Physices,
quam ab
ipsa *ἄρ*
στυξ Arist.
1. de part.
animal. c.
1. distin-
guit, per-
tinet age-
re de Phy-
sices con-
stitutione,
ubi cō-
siderari
debet

II. Res ipsa, circa quam observanda venit

I. Nomen quod est ap. Arist. quosq. *Φυσική* Physica. IV. Met. 1. 3. VI. Met. 1. & XI. Met. 7. Circa nōmē observari debet

1. Definitio. Est v. Physica scientia corporis naturalis, q̄t naturale est. Sea, ut habet Arist. VI. Met. 2. Physica est Scientia circa ejusmodi substantiam, in qua est principium motus & quietis, q̄t in illa. Hanc circa definitionē notari debet

1. Etymologia. Dicitur autem Physica *φύσις* sive à natura, quia in natura & eorum, quæ naturam habent, consideratione versatur, quam ob causam etiam 1. de celo c. 1. t. 1. Scientia *ἄρ* *φύσις* dicitur.

2. Homonymia. 1. Pro tota Philologia theoretica, cujus partes Arist. VI. Met. 1. tres esse dicit, sc. Mathematicam, Physicam & Theologiam. Metaphys. non quidem apud Aristotelem, sed apud Stoicos. 2. Pro illa disciplina, quæ de corpore naturali in communi, illiusque principiis, affectionibus & speciebus agit, prout ab Aristotele l. c. & à nobis in præsentia accipitur.

3. Synonymia. 1. Scientia naturalis sive Scientia de Natura, 3. Phys. 4. t. 24. 1. de celo t. 1. Dicitur autem Physica aliàs

1. Sapiētia, quavis ab Arist. IV. Met. 3. Sapiētia vocatur. Nomen enim sapiētiæ, quantum ad præsens, dupliciter accipitur. 1. Propriè, pro habitu, qui circa primarum principia, tam incomplexum, quale Deus, quam complexum, quale est: Impossibile est, idem simul inesse & non inesse. IV. Met. 3. & 4. & circa conclusiones scientificas simul versatur, qua ratione sola Metaphysica est sapiētia, uti ex sapiētiæ conditionibus 1. Met. 2. apparet, & ipse Arist. IV. Met. 1. restatur, quando ait: Est Physica sapiētia, sed non prima.

2. Impropriè, pro quavis scientia propriè dicta, quæ de subiecto necessario affectiones, quæ Arist. per se accidentia vocat, per principia demonstrat. Est hac ratione tantum Physica sapiētia est.

2. Scientia effectiva, quia non pro fine habet *ἡσυχίαν* l. effectivem, ut *ἄρ* *ἡσυχίαν* sive frenestatoria.

3. Scientia practica sive activa, quia pro fine nō habet *ἡσυχίαν* sive actiōnem, ut Politica. Sed

Scientia contemplativa VI. Met. 1. & XI. Met. 7. Est enim tantum *θεωρητικὴ* sive contemplationis, ut loquitur Arist. 1. Eth. 2.

1. Corpus sine materia, sive Mathematicum. Physicus enim nihil sine materia cōsiderat. VI. Met. 1. & XI. Met. 7.

2. Corpus singulare. Singularium enim, ut corruptibile, Scientia non datur.

3. Corpus sublanare tantum, ut cælum, & reliqua corpora cœlestia excludantur. Sed

Corpus naturale universè sumtum, prout cœlestia & inferiora complectitur, cujus tamen principia simul & affectiones quæruntur. Hoc enim vult Arist. qu. 1. de celo c. 1. t. 1. ait: Scientia de naturâ ferè plurimū versari videtur circa corpora & magnitudines, & horū passiones atque motus, adhuc circa principia, quæ talis substantiæ sunt. Omne proinde quod naturam in se habet, sub objecto Physicæ continetur, ut sunt corpora simplicia, ignis, aer, aqua & terra, & animalia, partes animalium, plantæ, 2. Phys. t. 2. & 3. Secundum Arist. materiale objectum Physicæ est substantia, in qua motus & quietis est principium. VI. Met. 1. l. Ens, quod possibile est moveri s. mobile, XI. Met. 7. Unde malè Ruvio in proximo comment. sup. l. Phys. p. 6. contendit, non corpus naturale, sed Ens mobile, subiectum Physices esse constituendum.

Tam materiale, quod non est

2. Objectū

A

B

B

Quam

Tab. I.

Quam formale, quod est corpus naturale, quod naturale est, sive substantia, in qua est principium motus & quietis quod in illa. Hinc corpora artificialia, ut lectus, vestimentum, quae talia, Physicam considerationis non sunt; quatenus verò lapidea, terrestria & mista sunt, eatenus naturam habent, & physicam sub considerationem cadunt. 2. Phys. 1. t. 2.

A
2. Diviso.
Dividitur
vero Phy-
sica in
partem

Communiem, ubi corpus naturale universali-
ter sumtum cum principiis & affectionibus
suis consideratur. Hanc apud Aristotelem
partem absolvunt 8. libri Physicorum, qui
libb. vocantur

- 1. Φυσικῆς ἀκρόασις sive Physicæ
auscultationis.
- 2. περὶ ἀρχῶν de principiis, ut ex
inscriptione & l. 1. de caelo t.
54. patet.
- 3. περὶ κινήσεως sive de motu, ut ex
l. de caelo t. 38. & 2. post. t. 62.
constat, quo nomine Zabarella
c. 12. de natural. scient. con-
sist. VI. posteriores, Schegkius
tres posteriores venire vult.

Specialē, ubi cor-
poris naturalis
species secundū
propriam suas
rationes confi-
derantur. Et
huc pertinent

- 1. Libb. IV. περὶ οὐρανοῦ de caelo.
- 2. Libb. II. περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, de generatione & cor-
ruptione.
- 3. Libb. IV. Μετεωρολογικῶν, Meteorologicorum.
- 4. Libb. X. περὶ ζώων ἱστορίας, de animalium historia.
- 5. Libb. IV. περὶ ζώων μορίων, de partibus animalium.
- 6. Libb. V. περὶ ζώων γενέσεως, de animalium generatione.
- 7. Libb. περὶ ζώων πορείας, de animalium incessu.
- 8. Libb. III. περὶ ψυχῆς, de anima.
- 9. Lib. I. περὶ αἰσθητικῆς καὶ αἰσθητῶν, de sensu & sensibili.
- 10. Lib. I. περὶ μνήμης καὶ ἀναμνήσεως, de memoria & remi-
niscencia.
- 11. περὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρευσεως, Lib. de somno & vigilia.
- 12. περὶ ἐνυπνίων, Lib. de insomniis.
- 13. περὶ τῆς κατὰ ὕπνου μαλῆκῆς, Lib. de divinatione per so-
mnum.
- 14. περὶ κοινῆς τοῦ ζώων κινήσεως, Lib. de communi animalium
motione.
- 15. περὶ μακροβιότητος καὶ βραχυβιότητος, Lib. de longitu-
dine & brevitate vitæ.
- 16. περὶ νεότητος καὶ γήρατος, περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, Lib. de ju-
ventute & senectute, vita & morte.
- 17. περὶ ἀναπνοῆς, Lib. de respiratione.

Tab. II.

Tab. II. De corpore naturali, ejusq; principiis.

1. Definitio. Est vero corpus naturale substantia (1. Accidens, ut: calor & frigus. 2. Substantia incorporea, ut Deus vel Angelus. 3. Materia prima, quamvis materia secunda tale fit. 4. Forma, cū ratione, quā forma est.

2. Diversa (1. Genericè tantum, si pro solo communi genere in se considerato, absq; omni specierum cōsideratione. 2. Specificè tantum, si pro solā specierum collectione. 3. Genericè & specificè simul, si pro communi genere & pro collectione omnium specierum.

3. Accipitur (1. Simplex, quod ex aliis non constat corporibus, ut: cœlum, ignis, aer, aqua & terra, & de cœlo, t. 7. Estque rursus vel corruptibile, ut Elementa; & quæ ex elementis sunt. 2. Mixtum, quod ex aliis constat corporibus, ut elementis. c. ut: Lapis, homo. Estque rursus imperfectè mixtum, quod ex inconstante & infirma durabile non est, ut Meteoron. 3. Perfectè mixtum, quod solidā & constante elementorum cōcreatione constat; & propterea diutius durat. Estque rursus vel Plantæ, animal, homo, & Inanimatum, ut: Lapis.

4. Similare, quod constat ex partibus ejusdem rationis s. essentia, ut: aqua, terra, aurum, flammum, sanguis.

5. Dissimulare, quod constat ex partibus diversarum rationis s. essentia, ut: Planta, homo, & c.

6. Particulam EX non convincere hoc, ut principia externa, qualia sunt Efficiens & Finis, h. l. excludantur, ut volunt Conimb. comment. in Phys. c. 5. quæst. 1. art. 11.

7. Quid sint. Sūt v. principia, quæ nec ex se invicem fiunt, nec ex aliis, & omnia ex ipsis. 1. Per primam conditionē excludi elementa, quæ ex se invicem fieri dicuntur. 2. Per secundam conditionem excludi corpora mixta, quæ ex aliis s. Elementis sunt. Utraque autem conditio h. c. prima & secunda, secundum Mendoz. dist. 1. Phys. l. 1. S. 3. competit principia in eodem genere & eā ratione, quæ sunt principia. Hinc licet primā materia à Deo sit, & forma materialis è potentia materiz educatur, principia tamen esse non desinant, quia materia prima, in quantum est à Deo non est ex alia materia, & forma, in quantum educitur e potentia materiz, non est ex alia forma. Materia non ex materia, forma non ex forma, nec privatio ex privatione conficitur, ait Toletus comment. in Phys. c. 5. quæst. 11.

8. Per 3. conditionem non excludi principia eorum corporum, quibus generatio non competit, ut cœlo, sed eā tam generationis, quā constitutionis principia comprehendendi.

9. Non sunt infinita. Infinita enim, si corporis naturalis essent principia, ipsum cognoscere non posset. Sic enim compositum cognoscere arbitramur, cum cognoscimus, ex quibus & ex quot sit, 1. Phys. t. 35.

10. Nec est unum, quia principia sunt contraria. Unum autem sibi contrarium non est, ut itaque principia uno plura sint, necesse est. 1. Phys. t. 50.

11. Nec tantum duo sunt, quia contraria requirunt aliquid subiectum, quod nisi aduerit, nihil generabitur. Ut enim planta fiat vel animal, subijci oportet semen, ex quo fiat, 1. Phys. t. 62. Similiter, ut fiat statua transfiguratione, vel domus compositione, subijci oportet as, ligna, lapides. Omnia enim, quæ sic fiunt, ex subiectis fiunt. 1. Phys. t. 63.

12. Sed sunt numero tria, Materia, Forma, & Privatio. 1. Phys. t. 67. & 70.

13. Quotuplicia sint, siue distinctio. Sunt autem principia Constitutionis, quæ essentiam corporis naturalis ingrediuntur, & in eo permanent. Et hujusmodi duo sunt: Materia & Forma, quæ quatenus essentiam corporis constituunt, Essentia principia, quatenus vero motus in corpore causa sunt, cognoscendi principia & uno nomine Natura vocantur. De qua in Tab. seq.

14. Transmutationis, ex quo quidem fit id, quod generatur, ita tamen, ut in generato non maneat, & hujusmodi unum est, nempe Privatio, quæ non est corporis naturalis omnis, sed illius saltem, quod generatur, principium.

Circa corpus naturale observari debet

In generat.

4. Principia interna, de quibus notari debet

III. 111. A

C

In Spe

A
In specu

1. Quid sit Materia prima f. definitio. Est v. materia prima subiectu primu uniuscujusque, ex quo aliquid fit, cum infit, non secundu accidens, & si corrumpitur aliquid, in hoc ultimū abit. 1. Phyl. t. 82. Vel. Materia prima est id, ex quo aliquid fit, ut infit, tanquā & subiecto primu, non per accidens, sed per se. Hic observanda materia prima

Condi-
tiones.
Dicitur
enim

Proprieta-
tes, qua-
rum,

1. In ordine ad generationem. Semper enim est aliquid, quod subijcitur, ex quo fit, quod fit, 1. Phyl. t. 82.
 2. In ordine ad formam, cujus etiam subiectum est, ut pote, quæ & materia recipitur. Respectu enim compositi potius pars est, quæ materia recipitur.
 3. Ex quo aliquid fit, ita ut infit, ut. excludatur privatio, quæ non inest in re genita, sed transit, ut 2. ostendatur, materiam primam esse intrinsicum principium constitutionis.
 4. Non secundum accidens. Est enim in composito, ut pars essentialis.
 5. In quod resolvitur f. abit, quod corrumpitur. Ut enim ex nihilo nihil fit naturaliter, ita nihil in nihilom naturaliter abit.
1. Materia est in pura potentia receptiva ad formas, quia tamen actu est, actum entitativum habet. Vide Mendoz. disp. XI. Phyl. f. 2.
2. Materia appetit formam, ut foemina masculum, & turpe pulcrum. 1. Phyl. t. 81. Est, appetitus ille matericus, sed innatus f. naturalis, qui nihil aliud est, quàm potentia, cum inclinatione & propensione ad suam perfectionem.
 3. Materia est informis. Si enim aliquam includeret formam, non esset simplex principium, sed compositum: Semper tamen naturaliter aliquid sub formâ est.
 4. Materia est ingenerabilis. 1. Phyl. t. 82. Si enim fiat, subijci oportet aliquid primum, ex quo inexistente fiat; Hoc autem est ipsius natura. Quare erit, antequam fiat, l. c.
 5. Materia est incorruptibilis. l. c. Omne enim resolvitur in id, ex quo fit primò. Hinc Mendoz. disp. 2. de materia f. t. § 18. Sanctorum reliquis honorem deberi putat, quia in illis aliqua Sanctorum pars remanet, quæ cum non sit forma, materiam esse concludit.

2. Quid sit Forma f. definitio. Est vero Forma ratio, quod quid erat esse. 2. Phyl. t. 28. f. Forma est principium intrinsecum, unum per se cum materia constituens. Estque vel

Materialis, quæ & potentia materiz educitur, five, quæ dependet à materia in esse, fieri, & operari, ut forma equi.
Immaterialis, quæ sine materia subsistere potest, ut forma hominis five anima rationalis, quæ quidem post interitum hominis remanet, sed non ut forma hominis.

3. Quid sit Privatio f. Definitio. Est autem Privatio absentia formæ introducende in eo, quod capax est, subiecto, ut patet in ovo, in quo pulli forma actu non est, aptitudo tamen, ut pullus inde fiat est: Differt itaque

1. A privatione Logica, quæ est absentia formæ introducende in subiecto capaci, ut cæcitas. Lapis enim non dicitur cæcus, sed animal.
2. A negatione pura, quæ etiam negat formam in omni subiecto, quod illam non habet, five capax fit, five incapax, ut: Non videre, quod dicitur & de lapide & homine cæco

Tab. III. De Natura & Causis externis.

Circa CORPUS NATURALE ulterius observari debent

I. NATURA, de qua notetur

In abstracto

1. Equivocatio f. varia. acceptio. Accipitur a. Natura
1. Pro natura naturante sive Deo.
 2. Pro rerum creaturarum universitate, qua ratione cœlum & naturam ab Ente necessario s. Deo dependere affirmat Arist. 12. Met. c. 7.
 3. Pro uniuscujusque rei quid dicitur f. essentia, ut cum dicitur, Definitio est oratio rei naturam f. essentiam explicans. Item divina natura, humana natura in C. huius, qua ratione ap. Arist. 5. Met. 4. ubi omnem substantiam Metaphoricè vocat naturam, accipitur.
 4. Pro causis naturalibus secundum infra propensionem agentibus, quomodo accipitur ap. Arist. 1. de incessu animal. c. 12. Ubi natura nihil dicitur *ut supra* frustra agere; aut *ut supra* sive superfluum. 4. de part. animal. c. XI. Huc & pertinet 1. de celo t. 32. ubi dicitur: Deus & natura nihil faciunt frustra.
 5. Pro temperamento, qua ratione dicimus, Formas esse frigidioris, mares vero calidioris naturæ.
 6. Pro generatione viventium 5. Met. 4.
 7. Pro interno motus & quietis principio, ut h. 1.

2. Definitio. Est v. Natura principii & causa motus & quietis e. j. in quo est primò, per se & non secundò accidens. 2. Phyl. t. 3. Hic
 1. Per principium & causam idem significatur.
 2. Per motum verò id, quod potest moveri, quod significasse videtur Aristot. 6. Met. 1. & quietem id, quod potest quietescere, & ita copulativè accipi possunt hæc verba: vel intelligitur id, quod & actu movetur & quietescit, & ita C. nimb. l. 2. Phyl. c. 1. q. 1. art. 2. ad 1. hæc verba partim disjunctivè, partim copulativè accipi volunt, ut sensus sit: natura est principium solum motus in illis, quæ tantum moventur, ut in celo: vel solum quietis in illis, quæ semper quietescunt, ut in terra: vel motus & quietis simul in illis, quæ moventur & quietescunt, ut in homine & equo. (Deus.)
 3. Per id, in quo est, excluduntur causæ externæ, quæ etiam motus causa sunt, ut 4. Per particulam primò, removentur accidentia, ut levitas & gravitas, quæ licet & motus causæ sint, non tamen primò, sed per formam suam insunt.
 5. Per reliqua verba excluduntur artificialia, quibus licet principium motus & quietis inest, non tamen per se & q. artificialia sunt, inest. Scammom enim & lectus deorsum moventur, non quatenus scammom & lectus. sed q. mista sunt. 2. Phyl. t. 2. Nec obstat, quod Daxalus mobilem fecit ligonem Venetrem infundendo argentum fusille, ut habet Arist. 1. de anima. t. 44. Materia, quæ principium motus dicitur passivum, quia per formam ad hunc vel illum motum determinatur, ad quem ex natura sua est indifferens. Forma, quæ motus dicitur principium activum, quia motus ab ea efficitur, unde & magis natura Forma dicitur, quam materia. 1. 2. Phyl. t. 10. Unde tamen non sequitur, ut rectè observat Mendoz. disp. 6. Phyl. t. 2. Materiam non esse naturam, sicut non sequitur, accidens propriè non esse Ens, quia substantia magis Ens est.

In concreto

- Quid sit Naturale. Est vero naturale id, quod esse suum habet a natura, sive id, quod naturam habet, q. eam habet, ut Elementa.
- Huic opponitur Artificiale, quod esse suum ab arte habet, ut lectus, velimentum l. c. Hic observanda discrimina inter
- Naturam habere. Naturam autem habent, quæcunq; principium motus & quietis habent in se, ut substantiæ corporeæ 2. Phyl. t. 4.
- Secundum naturam esse. Secundum naturam autem sunt, quæcunq; naturam habent, & quæ his per se insunt, ut igni motus sursum. 2. Phyl. t. 5.
- Contra naturam esse. Contra naturam autem sunt, quæ contra adversantur, vel contra naturalem alicujus propensionem sunt, ut si terra sursum, ignis deorsum feratur, qui motus ab Arist. 8. Phyl. t. 27. *ut supra* sive præ. nat. dicitur.
- Præter naturam esse. Præ. nat. autem sunt, quæ ab ordine naturæ discrepant, ita tamen, ut naturæ non adversentur, ut habere 6. digitos in manu. Ab Aristotele & hæc 4. de generat. animal 4. dicuntur esse *ut supra*.
- Supra naturam esse. Sunt autem supra naturam, quæ non secundum naturam, sed à sublimiori, quàm natura est, principio s. Deo fiunt. Ita supra naturam est, ignem in fornacem Babylonicam coniectos non combussisse.

In genere

1. Quid sit causa f. definitio. Est verò causa principii per se influens esse in aliud, ut habet Mendoz. disp. 8. de causis §. 1. sect. 1.
2. Quot sint sive numerus. Sunt vero IV. Efficiens, Materia, Forma & Finis. 2. Phyl. t. 28.
3. Distinctiones. Aliæ enim sunt
 - Internæ, quæ essentiam corporis naturalis ingrediuntur, ut materia & forma, de quibus Tab. præced.
 - Externæ, quæ essentiam corporis naturalis non ingrediuntur, ut Efficiens & Finis.

A B

D

II. CAU.

Tab. III.

II. CAUSARUM GENERA. de quibus observari debet

In specie

B 4. Notarum	1. Unius rei multe esse possunt cause, ut statuas, statuarius. 2. Phyl. t. 30. 2. Quædam sibi invicem sunt cause, ut laborare est causa bonæ valetudinis, & valitudo bona laborandi, hæc ut efficit, altera ut finis. l. c. 3. Idem est causa contrariorum, ut absentia gubernatoris est causa submerisionis, cuius præsentia est causa salutis. l. c.
1. Quid sit efficiens. Est v. causa efficiens, unde primi mutationis & quietis principii. 2. Phyl. t. 28. Estque	1. vel 2. vel 3. vel 4
1. Ex parte cause, quæ est, quando alicui tributur effectus, qui cum causa per se conjungitur per accidens, ut cum dicitur: Musicum vel album, fecisse statuum. 2. Phyl. t. 33. 2. Ex parte effectus, quæ est, qu. aliquid alicuius effectui per se accidit. Idque tribus fieri potest modis, ut innuit Arist. 2. Phyl. c. t. 48.	1. Ut alicuius five semper accidat alicui effectui per se, quâ ratione, qui mensam invertit, causa per accidens est, ut, quod mensam impositum erat, delabatur. 2. Ut conjungatur alicui effectui per se, quâ ratione Aurora dicitur causa per accidens pluvie. 1. Fortuna, quæ est causa per accidens in illis, quæ cum electione finis alicuius gratiæ agunt. 2. Phyl. t. 49. & 52. Ut, si quis vineam fodit, & invenit thesaurum. Nô enim inanitatim aut bestie alicuius a fortuna faciunt, neque illis infortunium inest. 2. Phyl. t. 59. 2. Casus, qui est causa per accidens in illis, quæ sine electione finis gratiæ agunt. 2. Phyl. t. 61. Ut cû quis regulâ prætereunt lederet. 1. Monstrum, quod est peccatum five aberratio naturæ. Cuiusmodi sunt alicuius gratiæ agunt, secundum Arist. 2. Phyl. t. 21. Unde & 4. de gen. animal. c. 4. Monstrum dicitur præter naturam esse magna ex parte. 2. Secundum Iohannem. Phyl. c. 94. r. 11. Modum est effectus naturalis a recta & solida secundum speciem dispositione degenerans, ut cum infans caput bovis, vel vituli caput infans habet. 4. de gen. anim. c. 4. 3. Contingit autem aberratio a recta & solida dispositione
2. Quid materia, de qua Tab. præced. fuit actum. 3. Quid Forma, de qua Tab. præced. fuit actum. 4. Quid finis. Est vero Finis, cuius gratiæ alicuius sit. 1. Phyl. t. 29. Id autem, cuius gratiæ alicuius sit, semper est bonum. Sive autem sit revera bonum, sive apparens, nihil refert. 2. Phyl. t. 31.	1. Ut alicuius five semper accidat alicui effectui per se, quâ ratione, qui mensam invertit, causa per accidens est, ut, quod mensam impositum erat, delabatur. 2. Ut conjungatur alicui effectui per se, quâ ratione Aurora dicitur causa per accidens pluvie. 1. Fortuna, quæ est causa per accidens in illis, quæ cum electione finis alicuius gratiæ agunt. 2. Phyl. t. 49. & 52. Ut, si quis vineam fodit, & invenit thesaurum. Nô enim inanitatim aut bestie alicuius a fortuna faciunt, neque illis infortunium inest. 2. Phyl. t. 59. 2. Casus, qui est causa per accidens in illis, quæ sine electione finis gratiæ agunt. 2. Phyl. t. 61. Ut cû quis regulâ prætereunt lederet. 1. Monstrum, quod est peccatum five aberratio naturæ. Cuiusmodi sunt alicuius gratiæ agunt, secundum Arist. 2. Phyl. t. 21. Unde & 4. de gen. animal. c. 4. Monstrum dicitur præter naturam esse magna ex parte. 2. Secundum Iohannem. Phyl. c. 94. r. 11. Modum est effectus naturalis a recta & solida secundum speciem dispositione degenerans, ut cum infans caput bovis, vel vituli caput infans habet. 4. de gen. anim. c. 4. 3. Contingit autem aberratio a recta & solida dispositione

Tab. IV. De affectionibus corporis naturalis.

I. In genere	1. Quid sint: Sunt verò affectiones illæ accidentia, quæ essentialiter corporis naturalis necessariò sequuntur, & cum eodem recipiuntur.	2. Quot sint: Sunt verò ex Arist. sententia IV. Motus, cui opponitur quies, Quantitas (finitum & infinitum), esse in loco, & esse in tempore,	3. Distinctio. Sunt enim affectiones aliæ	Interna, quæ corpori naturali insunt, ut motus & quantitas. Externæ, quæ corpori naturali non insunt, sed ad sunt, ut esse in tempore & in loco.
II. In specie	I. De Motu	2. Definitio. Est <i>ἡ κίνησις ἐπιπέδου & ὀρθογωνίου</i> , Motus actus ejus, quod est in potentia, q. tale 3. Phys. t. 6. Vel: Motus est actus mobilis, q. t. 6. Ubi notanda	1. Voctia ἀπὸ λέξεως	1. Etymologia. Dicitur autem juxta Philonum <i>κίνησις</i> π. ἐν, quod unum. & <i>πέδον</i> quod perfectum & <i>ὄρθον</i> , quod habere significat: Juxta Monlorium in Orat. de <i>ἐκπλ.</i> dicitur <i>κίνησις</i> π. ἐπιπέδου, quod perfectum. & <i>ὄρθον</i> , quod habere significat, ut ita fit, juxta Etymon. Perfecti habentia.
				1. Continuum & perennem motionem. ut vult Cicero I. Tusc. quæ sit. quam significationem obinet aliàs ἐπιπέδου. & ap. Arist. a. de gen. & corrupt. t. 55. & 59. <i>ἐπιπέδου & ὀρθογωνίου</i> , 2. Fluxus viriū naturalium, ut vult Keckerm. I. Syst. Phys. c. 9. Sed 3. Perfectione ejusmodi, qua res dicitur esse rev. & actus. Hinc ap. Arist. 3. Phys. t. 5. <i>ἐπιπέδου</i> esse, est actus esse.
3. Species, quæ sunt	I. In quantitate	Augmentatio, quæ est motus, quo major acquiritur quantitas. Diminutio, quæ est motus, quo minor quantitas acquiritur. 5. Ph. 18.	I. Vel	1. Simplex, quo Circularis, qui circa medium fit, i. de celo t. 5. I. qui æqualem à centro distantiam perpetuò retinet, uti cœlum movetur. 2. Rectus, qui fit à medio vel ad medium rectè t. de celo t. 5. & 23. Est quæ t. 5. & 23. qui fit rectè à sursum, ut ignis, vel deorsum, ut terra.
				1. Mixtus, quo mixta moventur corpora, i. de celo t. c. ut animalia, quæ non uniformiter moventur. 2. Naturalis, per se, qui secundum internam alicujus propensionem fit. 4. Phys. t. 6. 7. ut lapis, cum movetur deorsum, & animal ad præsepe festinans, qui motus posterior animalis, sicuti prior, specialiter naturalis vocatur.
II. In qualitate	2. Definitionis explicatio	1. Per actum intelligitur imperfectus, i. e. ejusmodi actus, qui cum potentia conjunctus est. 2. Per id, quod dicitur esse in potentia mobile, intelligitur corpus naturale, quod existit in potentia, non ratione sui, sed ratione formæ accidentalis, quam per motum acquirir, sed ratione formæ accidentalis, quam per motum acquirir, tam perfectæ, quam imperfectæ, quas habet mobile.	I. Vel	1. Perfectus, qui omnem excludit potentiam, nihilq; de earelinquit, ut forma. 2. Imperfectus, cum quo semper aliquid potentie reliquum manet, 3. Phys. t. 16. ut motus.
				1. Per actum intelligitur imperfectus, i. e. ejusmodi actus, qui cum potentia conjunctus est. 2. Per id, quod dicitur esse in potentia mobile, intelligitur corpus naturale, quod existit in potentia, non ratione sui, sed ratione formæ accidentalis, quam per motum acquirir, sed ratione formæ accidentalis, quam per motum acquirir, tam perfectæ, quam imperfectæ, quas habet mobile.
III. In modo	3. Species, quæ sunt	Augmentatio, quæ est motus, quo major acquiritur quantitas. Diminutio, quæ est motus, quo minor quantitas acquiritur. 5. Ph. 18. Alteratio, quæ est motus, quo in manente eodem subiecto, qualitas acquiritur vel abjicitur, ut cum ex calido fit frigidum, & contrà I. de gen. & corr. t. 23.	I. Vel	1. Simplex, quo Circularis, qui circa medium fit, i. de celo t. 5. I. qui æqualem à centro distantiam perpetuò retinet, uti cœlum movetur. 2. Rectus, qui fit à medio vel ad medium rectè t. de celo t. 5. & 23. Est quæ t. 5. & 23. qui fit rectè à sursum, ut ignis, vel deorsum, ut terra.
				1. Mixtus, quo mixta moventur corpora, i. de celo t. c. ut animalia, quæ non uniformiter moventur. 2. Naturalis, per se, qui secundum internam alicujus propensionem fit. 4. Phys. t. 6. 7. ut lapis, cum movetur deorsum, & animal ad præsepe festinans, qui motus posterior animalis, sicuti prior, specialiter naturalis vocatur.
IV. In effectu	4. Effectus	Violentus, sicuti <i>ἡ ἀπὸ πύρρος</i> pulsio, qn. <i>ἡ ἀπὸ πύρρος</i> expulsio, qn. movens alio, qui à principio extrinseco contra natum movetur, ut ab alio pellitur, quod contra natum movetur, quod pertinet ad natum.	I. Vel	1. <i>ἡ ἀπὸ πύρρος</i> pulsio, qn. movens alio, qui à principio extrinseco contra natum movetur, ut ab alio pellitur, quod contra natum movetur, quod pertinet ad natum. 2. <i>ἡ ἀπὸ πύρρος</i> expulsio, qn. movens mobile non sequitur, ut cum aë exspiratur, manu pila propellitur.
				1. <i>ἡ ἀπὸ πύρρος</i> pulsio, qn. movens alio, qui à principio extrinseco contra natum movetur, ut ab alio pellitur, quod contra natum movetur, quod pertinet ad natum. 2. <i>ἡ ἀπὸ πύρρος</i> expulsio, qn. movens mobile non sequitur, ut cum aë exspiratur, manu pila propellitur.

A B C D E F 2. *Ἐπιπέδου* Simplicis, qn. movens mobile

Tab. IV.

A B		C D	E	F mobile sequitur, ut cum quis dol- lum pellit ad domum. 3. <i>ἄλλοι</i> , quando id, quod jacitur, ve- hementiori motu cietur, quam natu- ralis illius fert motu. 3. Phyl. t. 10. 2. <i>ἄλλοι</i> f. trahio, quando movens ad se vel ad aliud mobile trahit, ut cum equi trahunt posse currum. Huc pertinent inspiratio, distractio, & motus mu- lierum. quo nent. 3. <i>ὄχλος</i> f. vectio, qn. mobile ad motu rei alteriq. motu movetur, ut homo in sedens equo, aut cornix ovi. l. c. 4. <i>Δίπνος</i> f. volutatio aut vertigo, qn. mobile in gyrum vertitur, ut lapis molaris. aut rota in curru. l. c. 3. Vel. { Velox, qui brevitempore magnū spaciū conficit, ut cū equus currit; Tardus, qui longo tempore parvum conficit spaciū, ut cum bos tardē incedit. 4. Phyl. t. 129.	
	Com- p- ti- t- i- o- n- e- s.	1. Mobile f. pa- tens, quod motū recipere pos- sit, quod 2. Movens f. agens, quod motū mobili inferat. Omne enim quod movetur, ab aliquo mo- veri, necesse est, 7. Phyl. t. 1. Est vero agens vel 3. Terminus a quo, unde motus oritur. finitū sumit. Arist. 5. Phyl. t. 3. hunc vocat <i>ἔξ</i> ex quo. 4. Terminus ad quem, in quo motus definit. Aristor. vocat hunc <i>εἰς</i> in quod l. c. 5. Terminus contrarietas 5. Phyl. t. 49. Quā conditione a motu excluditur 6. Tempus f. ut in tempore sive successivē fiat. In tempore, quod movetur, necesse est move- ri. V. Phyl. t. 51. 7. Continuitas. Quod n. partim motū, partim moveri debet, sine interruptione moveatur.	1. Actū sit. Impossibile enim est, moveri id, quod non est, 5. Phyl. t. 8. 2. Motu prius sit; quemadmodū combu- stibile oportet esse prius, quam combu- ratur. 8. Phyl. t. 4. Inter mobilia autem 3. Vel. { aliud nunquam movetur, ut terra quoad totum. aliud semper movetur, ut cœ- lum. 8. Phyl. t. 21. aliud aliquando movetur, ali- quod quiescit, ut homo, lapis. Naturale simpliciter, quod contractu corpo- reo agit, & ab eo, in quod agit, repatitur 3. Phyl. t. 8. Secundum quid, quod virtute tantum mo- vet, nihilque a mobili repatitur, cujus- modi est cœlum. Corruptio, quæ est mutatio à non esse ad non esse l. c. f. qua prior forma substantialis abjicitur.		1. Quid sit? Est vero Quantitas accidens per se extensum. Extensum autē est, quod habet partem extra partem. { 1. ut corpus naturale motum recipere possit, 2. Ejs officium. Præstat autem { 2. ut Materia formam sustentare possit. 3. Distin- ctio. Rati- one n. { Finitum, quod finitum & determinatam habet quantitatem, cujusmodi Quantita- tis dicitur { In finitū, quod est, cujus secun- aliquid { dum quantitatem semper a- liquid { liquidum non datur. 3. Phyl. t. 37. 1. Actū, cujus quantitas actū nullis contri- netur terminis 3. Phyl. t. 56. & hujusmodi in finitum non datur. 3. Phyl. t. 37. 2. Potentiā, cui semper ratione quantitatis aliquid addiant detrahi potest 3. Phyl. t. 57. ut numero addi potest semper major. t. 68. & minimū etiam in minorā dividi potest. t. 69. Ita hoc in finitū est in potentia, nō u- aliquando actū sit; sicut et dicitur in po- tentiā statua, sed, ut nunquam actū sit. 3. Phyl. t. 58.

Tab. IV.

A

3-DE LOCO

- 1. Quid sit? Est vero Locus, *περας* sive terminus continentis im-
mobilis primus 4. Phys. t. 4. 2. Est terminus unumquodque
corpus primum coarctans 4. Phys. t. 14. Ubi uoca dicitur
 - 1. Terminum extremum, quod
locatum ambit.
 - 2. Primum, ut significetur ambi-
ens proximum.
 - 3. Immobile, quia non movetur
ad motum corporis contenti.
- 2. Quid sit esse in lo-
co. In loco autem
sunt, quæ alio à
corpore circum-
scribuntur. Sunt-
que in loco vel
 - 1. καὶ ἐκέρχονται s. actum, quæ actu ab alio corpore circumscribuntur, ut
homo, h. m. cælum in loco non est. 4. Phys. t. 45. cui non aduersatur,
quod cælum maximè in loco esse dicit. 4. Phys. t. 32.
 - 2. καὶ δύναμις s. potentiâ, quæ habent aptitudinem, ut ab aliquo corpore
circumscribi possint, licet actu non circumscribantur, ut h. m. est cor-
poris naturalis affectio, (homo, lapis,
 - 3. καὶ αὐτὸ s. per se, quæ ab alio corpore diuisa ratione sui in loco sunt, ut
4. καὶ συμβεβηκός s. per accidens 4. Phys. t. 32. & 34. quæ à continuo actu
diuisa non sunt, sed in eo sunt, quod est in loco per se, ut cor hominis.
- 3. Distinctio-
nes. Est vero
 - 1. Communis, qui omnia vel plura continet corpora, ut cælum vel auditorium.
 - 2. Proprius, qui proximè & immediatè corpus ambit, ut aquæ locus est olla, 4. Ph. t. 14.
 - 3. Naturalis, ad quem corpus spontè sua fertur.
 - 4. Violentus, ad quem corpus vi pellitur.
 - 1. Locus continet locatam 4. Phys. t. 30.
 - 2. Locus primus nec maior nec minor est locato. l. c.
- 4. Proprietates
 - 3. Locus est sine corpore l. c.
 - 4. Locus ab eo, quod continet, corpore est separabilis l. c.
 - 5. Ad locum naturâ suâ tertur corpus. l. c.
- 5. Differentiæ. Sunt autem nostri respe-
cti uel secundum positum nostrum
 - Dextrum & sinistrum.
 - Ante & post. 4. Phys. t. 5. Prout 4. convertitur, idem
quod fuit dextrum, sic sinistrum, & quod fuit ante, sit post.
- 6. Oppositum, quod est vacuum. Est vero Vacuum locus omni corpore priuatus. 4. Phys. t. 57. &
60. Et huiusmodi vacuum non datur. Datur uero vacuum, quod est locus, in quo corpus non
est sensibile, ut quando uas & dolium dicuntur uacua.

4-DE TEMPORE

- 1. Quid sit s. definitio. Est uero
Tempus numerus motus se-
cundum prius & posterius.
4. Phys. t. 101. Ubi
 - Per numerum intelligitur non numerans, quo numeramus, sed
numeratus, qui in rebus est, qd. sunt numerabiles. 4. Phys. t.
102. Hinc licet nihil esset, quod numerare posset, tempus ta-
men adhuc esset. 4. Phys. t. 131.
 - Per motum intelligitur motus potissimum primi mobilis s.
cæli, quod, uti sibi semper similis, est cæterorum mensura.
 - Per prius & posterius significantur partes Temporis.
- 2. Partes, quæ sunt
 - Præteritum, quod fuit & elapsum est.
 - Futurum, quod erit & nondum est. 4. Phys. t. 59. Est enim Tempus Ens suc-
cessivum, cuius partes simul non existunt.
- 3. Terminus communis, qui est *nunc* s. Nunc. 4. Phys. t. 89. quod est finis præteriti & principium
futuri, quare *συνεχῆς* *ἡρόνη* s. continuatio temporis est potius, quam ipsius tempus. 4. Phys. t. 121.
- 4. Verba tempo-
ris signifi-
cantia, quæ
sunt secun-
dum Ariff.
4. Phys. c.
13.
 - 1. *ἄνω* s. *ἄνω* s. Pro communi temporis termino, qui unit Præteritum & Futurum, qua
ratione tempus non significat.
 - 2. Pro tempore, quod ab instanti s. nunc præsentis parum differt, s. sit
Præteritum s. Futurum, ut cum dico, Nunc uenit, quia hodiè uenit, uel
nunc ueniet, quia hodiè ueniet. 4. Phys. t. 112.
 - 3. *ἄνω* s. aliquando, quod significat Tempus determinatum uel præteritum uel Futurum.
4. Phys. t. 123. Ut cum dico, aliquando uirginem osculatus sum, uel uxorem ducam.
 - 4. *ἄνω* Jam, quod significat tempus præteritum aut Futurum à præsentis Nunc mini-
mè distans, 4. Phys. t. 126. Ut cum dico: Jam locutus sum cum uirgine, aut jam eam
uistabo. 4. Phys. t. 127.
 - 5. *ἄνω* nuper, quod significat tempus præteritum præsentis nunc proximum, ut cum
dico, nuper fui Jenæ.
 - 6. *ἄνω* olim, quod significat tempus præteritum multum distans à Nunc præsentis
4. Phys. t. 27. ut cum dico, olim fuit formosa.
 - 7. *ἄνω* subito, quod significat breuissimum tempus quod uis l. c. ut cum dico:
subito mortuus est.

F

Tab. V.

Tab. V. De Mundo, & Corporibus simplicibus.

1. Nomē. *1. Κόσμος* 1. de celo t. 103. & alibi passim ab ornatu: Univerfum enim mē Vocatur *1. Πᾶς* s. univēsum 1. de celo t. 4. Est enim mundus ordo & digestio univerforū quæ a Deo & per Deum afferatur. ut habet Arist. de Mundo c. 2.
2. Definitio. Est verò Mundus systema ex *1. Perfectus* 1. de celo t. 4. non quidem simpliciter, cum dubium non sit, quin perfectior fieri poterit; sed in suo genere.
3. Materia, quæ est *τὸ πᾶν* *Φυσικὸν καὶ αἰσθητὸν* corpus naturale & sensibile, dicente Aristotele 1. de celo t. 98.
4. Forma, quæ non potest esse informans unā: cum enim mundus sit Ens per acc. & ex diversis specie corporibus constet, unā formam informantem habere nequit.

I. De Mundo, de quo notari debet

Post corpus Naturale consideratum in Univerſali, legendum est

II. De COELO, de quo observari debet

1. *Ἄquivocatio*. *1. Pro Deo ipſo.*
 Accipitur enim *1. Pro aëre inter cælū & terrā interjacentē, quod & primum vocatur cælum, cælum*
2. Pro æternā beatitudine & Ubi beatorum, quod tertium vocatur cælum.
3. Pro cælo stellato, quod secundum vocatur cælum. Apud Arist. a. 3. de cæl. t. 1. vocatur primum cælum, & 3. de celo. t. 1. & 1. Meteor. c. 3. Elementum primum.
2. *Synonymia.*
 Dicitur autem *1. Οὐρανός* *καὶ ἄστρον* *ἐναὶ τὰν αἰῶν, ἅβ* eo, quod est terminus eorum, quæ supra sunt, Arist. de Mundo c. 6.
2. Ὀλυμπία *q. ἐλαδαιμῆς* sive ubique luceat l. c.
3. Ἄλθρη *καὶ αἰὲς* *Θεῶν*, quia semper currit sive movetur. l. de mundo c. 2.
1. Habere materiam, quod Zabarella 1. de natura cæli c. 6, negat contra Arist. qui cælo materiā expressè tribuit 1. de celo t. 95. contradictionem etiam implicat cælum substantiam corpoream esse. & aliquid eorum, quæ ex materia, & tamen materiam non habere. Hæc cæli materia diversa specie non est à materia inferiorum, sed specie eadem.
2. Formam, quæ non potest esse intelligentia, ut quæ est Ens actū completum. Forma autem Ens actū completum esse nequit: Nec Anima, uti ex animæ apparet conditionibus, proindeque nec cælum est animatum. Est igitur aliud ab intelligentia & anima diversum quid forma cæli, quæ operationum in cælo est principium, materiamque informat.
3. *Quid sit.* Est autem cæli *1. Simplex.* 1. de celo t. 8. & 23. Constat enim cælum immediatè ex materia prima & forma, nullo alio corpore interveniente.
2. Sphericum, Sphericam enim figurā necesse est habere cælum. Hæc enim est & maximè propria substantiæ, & naturæ primæ, ait Arist. 2. de celo t. 22.
3. Circulariter mobile. Quia enim cælum est corpus simplex, simplicem etiam requirit motum, qui cum non sit rectus, circulare esse oportet, ut argumentatur 1. de celo t. 8. & 23. Aristoteles. Hic vero motus non est contra naturam cæli, sed secundum ejus naturam, 1. de celo t. 15.
4. Perpetuo mobile. 1. de celo t. 100. Naturā circulate corpus s. cælum semper movetur, ait 2. de celo t. 17. Tinendum proinde non est, cælum aliquando stare, quod metuerunt olim quidam Phisici, ut refert Arist. 9. Met. 8.
5. Finitum. Licet enim quantitatem magnam obtineat, non tamen est infinitum, Moveri enim non potest, si infinitum esset, ut ostendit Arist. 1. de celo t. 35. & 61.
6. Omnia continens. Nullum enim extra cælum corpus est, nec contingit esse, ait Aristoteles 1. de celo t. 69. & 99.
7. Immutabile & incorruptibile. 1. de celo t. 22. & 2. de celo t. 1. Incorruptibile autem non dicitur in ordine ad potentiam Dei, cum ita corruptibile esse constet, & aliquando corruptum iri Theologi doceant, sed in ordine ad causas naturales, quæ ratione incorruptibile est, quod à nullo agente naturali corrumpi potest. Nec obstat, quod cælū habet materiam. Ut enim aliquid naturaliter sit corruptibile, non sufficit materiā habere, sed in super requiritur, ut formā cū qualitatibus inter se pugnantibus materiæ unicā habeat, quæ, quia in cælo nō datur, idè & naturaliter cæli est incorruptibile: In homine a. quia semper datur, idè etiam semper est corruptibilis, 4. Cæli

A B

Tab. V.

A B

1. Quid sint. Sunt vero stellæ a densiores cœli partes. Lucida & rotunda. Lux autem stellarum non est substantia, sed quædam qualitas.

4. Cœli partes densiores, quæ sunt stellæ, de quibus notetur

2. Distinguo. Sūt autem secundum Arist. 2. de cœl. t. 48. alia

Errantes siue Planetæ; quæ eundem inter se ordinem & situm non observant nec scintillant. Hujusmodi sunt

1. Saturnus, qui est frigidus & siccus nō formaliter in se, sed casualiter, quia efficit & causa est frigoris & siccitatis.

2. Jupiter, qui est temperatè calidus & humidus.

3. Mars, qui est calidus & siccus.

4. Venus, quæ est calida & humida.

5. Mercurius, qui illius, cum quo jungitur, naturæ se accommodat.

6. Sol, qui est Planetarū maximus & lucidissimus, calorēq; toti mundo impertit. Hinc illius præsentiam generationis, & absentiam corruptionis causam esse dicit Arist. 1. Meteor. c. 9. Radii Solis cum avertuntur, Lunæ inter solem & visum nostrum interpositione, Eclipsis oritur Solis, quæ naturaliter non potest esse totalis cum Luna Sole minor sit.

7. Luna, quæ humida est & frigida, unde & pro ipsius incremento & decremento corpora humorū incrementa & decremēta habent. In plenilunio nōies sunt repidiore propter lucem pleniorē, quare & Fchinorū & cancrorum corpora circa illud tempus obefiora esse docet Arist. 4. de part. an. c. 5. Macula Luna non sunt vapores terrestres, quibus Luna alatur, ut sentit Linus, qui nō minus deridendus est, quā illi, qui Solem humido alii dixerunt, ut refert Arist. 2. Met. c. 2. Sed partes Lunæ densiores, quæ proinde magis lucida sunt, quā partes rariores, quæ ita macula formam repræsentant, Partitur Eclipsin Luna. qn. fit interpositio terræ inter Solem & Lunā è diametro oppositæ, quæ interpositio facit, ut lumine solari Luna privetur. Habet tamen ipsa, ut & alia stellæ in se lumen, quāvis satis exiguum.

III. De Elementis, de quibus notetur

In Genere

1. Quid sint. Sunt v. Elementa corpora naturalia simplicia, ex quibus omnia corpora mixta componuntur, & in quæ ultimò resolvuntur, ut colligitur ex 3. de cœl. t. 31. Dicitur autem de Elementis

2. Quot sint. Sunt vero quatuor: Ignis, aer, aqua & terra. 2. de gen. & corr. c. 3. t. 16. Quot enim primarum qualitatū conjunctiones sunt possibiles, tot etiam elementa sunt. Quatuor autem saltem sunt possibiles, ut caloris & siccitatis in igne, humiditatis & caloris in aere, frigoris & humiditatis in aqua, & frigoris & siccitatis in terra. (Calor enim & frigus, humiditas & siccitas, quia contraria sunt, conjugi nequeunt.) Quatuor igitur saltem esse Elementa concludit Arist. l. c. Neutrum autem horum in corruptibile est: tam ignis enim quā aer, aqua & terra dissolvitur; de cœlo t. 52. ita, ut unum fiat elementum ex alio t. 55. Quò major autem horum est ad se invicem cognatio, eo facilius & velocius potest esse permutatio, ut ignis & aer conveniunt calore; Est enim ignis calidus & siccus, aer calidus & humidus, itemq; aqua & aer, quia propter & citius permutari possunt, quā ignis & aqua, aer & terra, ut docet Aristoteles 2. de gen. & corr. c. 4. t. 25, & 26.

3. Distinguo.

1. quod sint corpora, ut ostendatur illa habere materiam, quæ simplex est, & nulla alia, quā prima, & formam, quæ substantia est, non vero qualitates primæ & ratiōes. 2. ut distingatur à primis rerum naturalium principiis, quæ materia & forma sunt, non vero corpora.

2. quod sint simplicia, ut distingantur à mixtis, quæ non immediatè ex materia prima & forma sunt.

3. quod ex illis omnia corpora mixta componantur, ut distingantur à cœlo, quod licet corpus naturale simplex sit, ex eo tamen, tantquam ex materia, nullum fit corpus.

4. quod in ea ultimò resolvantur mixta, ut ostendatur, primum subiectum esse elementorum materiam, eoque priorem materiam non dari.

Tab. V.

A	B	<p>3. diffinitio. Sunt autem elementa alia</p> <p>Levia, quæ natura sursum feruntur, ut ignis & aër, inter quæ prius simpliciter leve est, quia omnibus supereminet, 4. de cælo t. 31. Posterius saltem secundum quid leve, nim. resp. aquæ & terræ.</p> <p>Gravia, quæ semper naturâ nata sunt deorsum ferri nõ prohibita, ut terra & aqua, inter quæ prius simpliciter grave 4. de cælo t. 37. quia omnibus substat; posterius secundum Quid grave sc. resp. aëris, potest tamen & secundum quid leve vocari; Aër enim & aqua habent levitatem & gravitatem, ait Arist. 4. de cælo t. 29.</p>
		<p>1. Quid sit. Est vero ignis elementum calidissimum, siccum & levisissimum. Est enim ignis calidus & siccus 2. de gen. & corr. t. 16. magis tamen calidus, quàm siccus. t. 23.</p>
		<p>1. De Igne. 2. Locus. Est vero ignis, utpote Elementum levisissimum supra aërem proximè sub Lunæ concavo: ordinatum enim est h. m. quod in circuitu primo sub circulari latione est calidum & siccum, quod dicimus ignem, ait Aristoteles 1. Meteor. c. 4. Nec obstat, quod Pythagorei elemento honorabilissimo etiam locum honorabilissimum, qui medium sit, deberi dicebant, ut refert Arist. 2. de cælo t. 72. & 73.</p>
	In specie	<p>3. De Aère</p> <p>1. Quid sit. Est vero aër elementum humidissimum, calidum & leve: Est enim aër calidus & humidus 2. de Gen. & Corr. t. 16. magis tamen humidus, quàm calidus t. 23. Hinc etiam angustissimos corporum poros penetrat, quos aqua pertransire nequit.</p> <p>Infinam regionem, quæ à superficie terræ incipit, & ad eam partem se extendit, quæ radiorum solis repercussione non incalescit. Hinc calida est & humida.</p> <p>Supremam, quæ paulò infra altissimorum montium cacumina incipit, & se ad locum ignis usque extendit. Et hæc est calidior & siccior.</p> <p>Mediam, quæ inter supremam & infimam interjacet, nec à Solis radiis attingitur. Et hæc omnium est frigidissima, & vaporibus ascendentibus in frigidatur.</p>
		<p>2. Locus qui secundum Arist. 1. Meteor. 3. distinguitur in</p>
		<p>3. De Aqua</p> <p>1. Quid sit. Est vero Aqua elementum frigidissimum, humidum & grave. Est enim Aqua frigida & humida, magis tamen frigida, quàm humida. 2. de gen. & corr. t. 23. Hinc & magis cum elemento calidissimo pugnat.</p> <p>2. Locus. Est vero locus illius naturalis, ut sit supra terram & proximè ab aère ambiatur. Hinc si particula terræ in aquam projicitur, statim fundum petit: ut tamen habitationi terrestrium esset idonea, bona terræ pars non est obruta aquis.</p>
		<p>4. De Terra</p> <p>1. Quid sit. Est vero Terra elementum siccissimum, frigidum & gravissimum. Est enim terra frigida & sicca. 2. de gen. & corrupt. t. 16. magis tamen sicca, quàm frigida. t. 23.</p> <p>2. Locus, qui propter terræ gravitatem est infimus inter elementa, & centrum hujus universi.</p> <p>3. Quantitas. Est vero ea resp. cæli totius ferè nihil. 1. Meteor. c. 14. & non magna, respectu magnitudinis aliorum altorum 2. de cælo t. 112.</p>

Tab. VI. De Qualitatibus primis & Mixtione.

Possibile est in se considerata, agendum est de illis, præsentationem ingrediuntur. Ubi notari debet
 I. De qualitatibus primis
 In genere
 In specie

1. Quid sint. Sunt vero qualitates primæ, quæ elementis per se & primò insunt, quæq; reli-
2. Quor sint. Sunt vero quatuor, calor, frigus, humiditas, siccitas. (quarũ causæ sunt. *Non sunt*) 1. activæ, ut calor & frigus. 2. de gen. & corr. t. 8. & 4. Met. c. 1.
3. Distinctio. Inter qualitates enim primas aliæ sunt
1. Univoçam, quæ dicitur, quando actionis terminus cum qualitate operante eandem habet naturam. H. m. omnes qualitates primæ activæ sunt, nec distinctio inter activas & passivas qualitates primas loci invenit. Uti enim calor calefacit, & frigus infrigidat, ita humidum humectat, & siccum exsiccat.
2. Equivoçam, quæ dicitur, quæ actionis terminus dissimilem cum qualitate operante naturam habet, ut, cum calor homogenea congregat, & frigus tam homogenea, quam heterogenea. Et juxta hanc actionem calor & frigus, quia congregant, activæ sunt qualitates, humidum autem & siccum, quia terminantur, sunt passivæ.
1. Quid sit calor. Est vero calor qualitas prima, homogenea congregans 1. de gen. t. 8. Nec obstat, quod etiã calor si ignis aliena segregat. Id enim fit per accidens, ut tradit Arist. l. c. Per Homogenea autem intelliguntur nõ tantum, quæ specie eadem sunt, ut Aurum, sed etiam, quæ specie differunt, modò in tantum similem habeant temperaturam, ut uniri queant, ut alimenta omnia, quæ in unam naturam in chilo converti possunt, olus, caro, panis, &c.
2. Quid frigus. Est vero frigus qualitas prima congregans tam homogenea, quam heterogenea. 2. de gen. & corr. t. 8. ut patet in aqua congelata, ubi non tantum partes aqueæ, sed etiam ligna, stramen, lapides, & si quæ alia interceptis, in unum acervum coeque. Per heterogenea autem intelliguntur omnia, quæ in unam naturam converti nequeunt, ut quæ in excrementa abeunt.
3. Quid humiditas. Est verò humiditas qualitas prima, quæ difficulter suo, facili autem alieno continetur. l. c. t. 9. ut patet in aere vel aqua, quæ facile ad figuram vasis figurantur, vasisque terminos recipiunt.
4. Quid siccitas. Est vero siccitas qualitas prima, quæ suo facile, difficulter vero alieno continetur l. c. ut patet in lapide, qui projectus in vas aliquod, vasis fig. minimè recipit, sed proprios terminos retinet. (habet, ut aer, prutina.)
5. Effectus primarum qualitatũ, quæ sunt qualitates secundæ. 2. de gen. & corr. t. 10. & sunt
1. Raritas. Est vero rarum id, quod partes attenuatas nec solidè coherentes habet, ut ferrum, lapis. Cr. 4. ut ignis.
 2. Densitas. Est vero densum, quod partes altissimas & solidè coherentes habet, ut ferrum, lapis.
 3. Levitas. Est vero leve, quod suã naturã sursum ferri aptum est. 4. de cœl.
 4. Gravitas. Est v. grave, quod naturã suã deorsũ l. ad mediũ fertur l. c. ut lapis.
 5. Durities. Est vero durum, quod compressum in (simpliciter durum, ut se per superficiem non cedit tangenti. 4. Met. ferrum. c. 4. Estque vel secundum quid, ut cera. lanæ. t. c.
 6. Mollities. Est vero molle, quod compressum quoad superficiem tacti cedit non circum obstitit. Simpliciter molle, ut lana. t. c. l. c. ut pomaturata. Hinc aqua mollis non est, quia comprimentis superficiem undique circum obstitit. l. c. Estque vel secundum quid, ut cera ref. lapidis. l. c.
 7. Crassities. Est vero crassum, quod solidas habet partes, ut ferrum, lapis. 2. de gen. & corr. t. 10.
 8. Subtilitas. Est v. subtile, quod partes habet tenues, ut status in aere l. d.
 9. Ariditas. Est vero aridum, quod partes ferè omni humore destitutas habet l. c. t. 12. ut pumex.
 10. Lubricitas. Est vero lubricum, quod faciliè tactum effugit, ut angvilla.
 11. Friabilitas. Est vero friabile siccum, quod partes non bene coherentes habet, & tritu faciles, ut Sal.
 12. Lentor. Est vero lentum, quod tenaces & glutinosas partes habet, ut pax.
 13. Asperitas. Est vero asperum, quod consistat partibus prominentibus, & tactum offendentibus, ut Cortex.
 14. Levisitas. Est vero leve, quod superficiem habet æqualem, tactumque oblectat.

A

II. De missione

1. Homonymia. Accipitur enim mistio

2. Definitio. Est v. μίξις τῶν μυσίων εἰς ἄλληλα ἢ ἰσῶν ἢ ἰσῶν ἢ ἰσῶν f. mistio miscibiliū alteratorum unio i. de gen. & c. t. 90. Ad missionē ergo omnem requiri patet

1. Pro tam arcta miscibilium conjunctione, ut sensu dignosci illa nequeat, ut cum farina hordei & tritici conjunguntur. Arist. 1. de gen. & corr. t. 85, vocat μίξιν αἰθέριον i. missionem ad sensum.
2. Pro simili miscibilium conjunctione, ita tamen, ut insuper secundum omnes partes confusio fiat. I. e. ut cum vinum aqua diluitur.
3. Pro elementorum unione, ut h. 1.

1. Miscibilia, quæ nihil aliud sunt, quàm 4. elementa. Omnia n. corpora mista, quæ circa mediū locū sunt, ex omnibus cōposita sunt simplicibus. ait Aristot. 2. de gen. & corr. t. 49. Hæc vero, prout missionem ingreditur, sunt

2. Miscibilia lelementa alterata. Elementa enim in missione talia nō manent, qualia ante missionem sunt, sed qualitates, dum mutuo in se agunt & pariuntur, alterantur, & ad convenientem temperiem rediguntur. Non ergo miscibilia misto insunt i. secundum materiam & formas substantiales integras, cum mistū ita nihil esset aliud formaliter, quàm elementa quatuor, nec 2. insunt secundum materiam & formas, sc. substantiales refractas, cum substantiæ intensiōnem & remissionem non recipiant, sed 3. insunt secundum materiam saltem cum qualitatibus refractis, quæ materia prioribus formis abolitis sub formam misti redigitur. Non ait Aristoteles 1. de gen. & corr. t. 84. (miscibilia) ἀεὶ permanent (in misto,) ut corpus & album, neq; corrumpuntur, neque alterum, neque ambo. Salvatur enim virtus eorum, ideō & hæc relinquuntur.

3. Miscibilium alteratorum unione. Excluditur itaque à missione elementorum generatio, ut aer ex aqua, & contra, & ostenditur simul accidentium missionem nō dari, 1. de gen. & corr t. 87.

3. Cognati, quod est Generatio. Est vero generatio mutatio torius, nullo sensibili manente ut subiecto eodem, ut cum ex alimento chylos, & ex chylo fit sanguis 2. de gen. & corr. t. 25. Mutari autem dicitur totum, quoties compositi forma interit, quamvis materia & accidentia remaneant. Hinc quoties aliquid ita mutatur, ut formam suam substantialem deponat, aliamque adsumat, dicitur generatio: quò sensu & Arist. 1. de gen. & corr. t. 17. dicit hujus corruptionem alterius generationem, & hujus generationē alterij corruptionē non quidē formaliter, quia ipsa generatio, quæ est unio materiæ cū forma, est formaliter corruptio, quæ est materia & forma dissolutio, sed consequenter, quia, quando unum generatur, alterū corrumpitur, & quando unum corrumpitur, alterum generatur. Complectitur autem generatio sub se, ut ex 1. de gen. & corr. t. 27. patet

I. Πρωτὰ ἀλλήλων καὶ ἑαυτῶν ἢ ἀλλήλων seu agentia & patientia ad se invicem. 1. de gen. & corr. t. 87. & 2. de gen. & corr. t. 8. actione nimirū univocā. Hanc circa conditionem notandū ulterius

II. Ἐνδιαιεῖται in partes minutissimas facile divisibilia 1. de gen. & corr. t. 88.

III. Τοῖς ὄντως ἐν τῷ πῶς ἰσῶν ἢ ἰσῶν v. e. f. potentis quodammodo æquabilia t. 89. Multa enim parvis & magna parvis conjuncta missionem non efficiunt, sed id, quod superat, alterum in suam naturam convertit t. 88.

1. Quid sit Reactio. Est v. reactio nihil aliud, quàm retributa reciprocata actio, quando nim. hoc in illud, illud vero in hoc agit, ut cum aqua calida infunditur frigida, calida calefacit frigidam, & frigida infrigidat calidam.

2. Quid sit repassio. Est vero repassio retributa f. reciprocata passio, quando nimir. hoc patitur ab illo, quod rur sui patitur ab hoc, ut cum id quod pellit, patitur ab eo, quod pellitur, quod rur sui patitur ab eo, quod pellit 4. de gen. a. c. 3.

3. Simile non agere in simile, nec pati à simili 1. de gen. & corr. c. 7. Intellegitur autem per simile id, quod prior est simile, h. e. tam genere, quàm formā, ut duo æque calida, quorum neutrum agit in alterum. Agit tamen calidum in calidū, quod non est apud calidum, ex quo reliquos frigoris gradus expellere conatur. Ut ergo inter aliqua detur actio & passio, nec penitus similia sint, h. e. genere & formā, nec 2. penitus dissimilia, h. e. genere & forma, ut calor & linea; sed 3. genere similia, forma vero dissimilia, qualia sunt humidum & siccum, calidum & frigidum. Vid. Arist. 1. c.

4. Agens ad simillare sibi patiens 1. de gen. & corr. t. 51. Calidum enim, dum agit in frigidum, ipsū conatur calidum reddere.

1. Generationem simplicium corporum & elementorū, ut cum ex aëre aqua, aut ex aqua aër generatur.

2. Generationem misti, quæ formaliter cum missione nō est eadem, sed ab ea ratione differt. Prout enim elementa f. miscibilia se invicem oppugnant, alterant & ununtur, Mixtio; prout vero nova forma substantialis acquiritur, Generatio vocatur.

4. Oppo-

Tab. VI.

A

4. Oppositum, quod est putrefactio, de qua notetur

1. Quid sit f. Definitio. Est vero putrefactio corruptio naturalis ac proprii caloris in unoquoque humido ab externo, qui in ambiente est, calore. 4. Met. c. 2. Dicitur autem de putrefactione, quod sit

1. Corruptio. Est enim mutatio ab esse tali ad non esse tale, s. Est mutatio ab esse perfecto ad esse imperfectum.
 2. Corruptio naturalis ac proprii caloris. Per calorem autem, qui per putrefactionem corrumpitur, intelligitur ille, qui in generatione dominatur ac humidum terminat, qui, quatenus in humidum tenet dominium, idque terminare potest, naturalis; quatenus vero huic misto est commensuratus, & non alii convenit, proprius h. l. vocatur. Corrupti autem per putredinem dicitur calor, licet aliquis in putrescente maneat. Nam in his, quæ putrescunt, sunt animalia, propterea, quod, quæ segregatur caliditas naturalis existens consistere facit segregata, ait Arist. 4. Met. c. 1. Qui E. in misto putrescente remanet calor, pro animalium illorum generatione humidum cum secco congregat.
 3. In unoquoque humido. Omne enim, in quo proprius & naturalis calor debet corrumpi, subiectum debet esse humidum, s. illud humidum sit uacua r. s. adventitium. Hinc, quæ humido excrementicio abundant, ut poma, facilius putredinem concipiunt, quam quæ siccoris sunt nature.

4. Quæ fiat ab externo calore ambientis. Illud enim, quod calorem naturalem in humido corrumpit, est calor externus illius, quod ambit, corporis, sive illud sit aërs, s. fit aqua f. corpus aliud. Dum enim calor externus ambientis corpus humidum aperit, ac internum educit ac imminuit calorem, humidum, quod eo continebatur, à secco separatur, ac sui quasi factum juris disfluit, indeque oritur putredo, tandemque solum simus & terra remanet.

Hinc apparet

1. Quare ea, quæ putrescunt, ab initio sint humida, deinde sicca? s. ex eunte proprio calido, simul educitur, quod secundum naturam humidum & inducens humidum non est amplius, ait Arist. 4. Met. c. 1.
 2. Quare tempore hyberno minus putrescunt corpora, quam æstivo? In hyeme enim parum in ambiente aëre & aqua est caloris, quare nihil valet, in æstate vero plus, ait Aristoteles l. c. Eadem est causa, quare caro in locum frigidiorum collata tam cito non putrescat.
 3. Quare aqua, quæ movetur & fluit, minus putrescat, quam quæ non movetur? s. debiliior motus fit ab eo, qui in aëre est, calore, quam, qui in re præexistit, quare nihil facit permutari, ait Aristoteles l. c.

2. Distinctio. Est vero putrefactio sive putredo vel

1. Secundum Totum s. Totalis, quando nimirum calor naturalis è subiecto humido, unâ cum humido in totum educitur à calore externo ambientis, ita, ut præter terram nihil remaneat. H. m. putrescunt mista per excessum terre, ut poma, caro. Totalis; esset putredo, licet pars saltem misti ita putrescat.
 2. *Kalâ mēgē* s. partialis, quando calor naturalis cum humido non in totum educitur à calore externo ambientis. Et h. m. putrescunt humores in corpore humano, vinum & alia per excessum aquæ.

I

Tab. VII.

Tab. VII. De Temperamento & primarum qualitatum in misto effectibus.

1. Temperamentū. De quo notari debet.	2. Distinctio. Est v. Temperamentū aliud	1. Quid sit f. definitio. Est vero Temperamentum nihil aliud, quam quatuor primarum qualitatum ad mediocritatem redactarū misto conueniens proportio. Non proinde Temperamentum est	1. Substantia.
		2. Secundum Arithmeticam proportionem, qn. nim. qualitates primæ profus æqualiter concurrunt, una non magis aut minus, quàm altera. Vocatur aliàs temperamentum ad pondus.	2. Nova & quinta qualitas.
2. Effectus qualitatum in misto, quæ sunt	1. Coctio, de qua noceatur	2. Species, quæ sunt	1. Quid sit f. definitio. Est vero coctio perfectio procedens à calore naturali & proprio, humidum ac siccum ad convenientem temperiem reducens. 4. Met. c. 2. Differt hæc concoctio, quæ est naturalis & à naturali proficiscitur calore, ab ea, quæ est artificialis, & à calore igneo f. accitio fit.
			3. Oppositum, quod est concoctio. Est v. concoctio imperfectio à proprii caloris defectu procedens. 4. Met. c. 2. Hujus species sunt
3. Humectatio, quæ fit	1. à calore externo, qn. ille humidum internum calefacit & ad evaporationem permittit, ut cum calore interno humidum innatum expellit aut confomitat.	2. ab interno, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.	1. Maturatio, quæ est coctio nutrimenti in humido, procedens à calore naturali, reducens humidum ac temperiem mixto convenientem. Et conuenit propriè plantarum & arborum fructibus, qui maturi dicuntur, qn. perfecti sunt. 4. Met. c. 3. Adjuvatur maturatio à calore extrinseca nonnunq. ut qn. vitæ locantur ad parietem; sed non perficitur, nisi calore naturali. Impropriè maturatio tribuitur ulceribus, quæ matura dicuntur, quando sine difficultate sanies effluit. l. c.
			3. à frigore, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.
3. Humectatio, quæ fit	1. à calore externo, qn. ille humidum internum calefacit & ad evaporationem permittit, ut cum calore interno humidum innatum expellit aut confomitat.	2. ab interno, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.	1. Elixatio, quæ est humidi nutrimenti coctio à calore externo fortiori humido, ut cum cibus convertitur in chylum, elixabile autem corpus non est, in quo nullum est humidum, ut in lapidibus; neque in quibus quidem inest, sed ob spissitudinem vicini nequit, ut in lignis; sed demum id, quod habet humiditatem possibilem ab eo, qui in humido est, calore, 4. Met. c. 3. Secundum similitudinem etiam elixari dicitur caro & olus, dum ad ignem admoventur, & aqua bulliente elixantur.
			3. à frigore, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.
3. Humectatio, quæ fit	1. à calore externo, qn. ille humidum internum calefacit & ad evaporationem permittit, ut cum calore interno humidum innatum expellit aut confomitat.	2. ab interno, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.	3. Assatio, quæ est coctio à calore sicco & alieno 4. Met. c. 3. ut cum ex alimento ossa sunt, Eod. nomine vocatur, cum concoctio artificialis humidus interni fit à calore sicco & externo, ut cum caro ad nota ad ignem assatur; quam obrem etiam pars exterior in assato est siccor, quàm interior; Coeuntibus enim exterioribus meatibus; intus quod est, humidum non potest excerni, sed meatibus clausis includitur 4. Met. c. 3.
			3. à frigore, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.
3. Humectatio, quæ fit	1. à calore externo, qn. ille humidum internum calefacit & ad evaporationem permittit, ut cum calore interno humidum innatum expellit aut confomitat.	2. ab interno, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.	1. Cruditas, quæ est imperfectio in frugibus à defectu proprii caloris procedens. 4. Met. c. 3. Tribuitur per similitudinem cruditas urinæ & destillationibus, l. c.
			3. à frigore, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.
3. Humectatio, quæ fit	1. à calore externo, qn. ille humidum internum calefacit & ad evaporationem permittit, ut cum calore interno humidum innatum expellit aut confomitat.	2. ab interno, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.	2. Mollioritas f. inquinatio, quæ est concoctio elixationi contraria. l. c. 3. <i>συννοσις</i> f. Toffio, quæ est nutrimenti à præternaturali calore, adultio, & humidus immodica extractio, unde nascitur scabies. Opponitur etiam assationi semimulatio, quæ oritur propter caloris, qui assare debet, defectum aut abundantiam humidus in assando, l. c.
			3. à frigore, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.
3. Humectatio, quæ fit	1. à calore externo, qn. ille humidum internum calefacit & ad evaporationem permittit, ut cum calore interno humidum innatum expellit aut confomitat.	2. ab interno, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.	1. Aquea, ut glacies, quia non habent poros.
			3. à frigore, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.
3. Humectatio, quæ fit	1. à calore externo, qn. ille humidum internum calefacit & ad evaporationem permittit, ut cum calore interno humidum innatum expellit aut confomitat.	2. ab interno, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.	2. Merallia, quæ poros quidem habent, sed angustos.
			3. à frigore, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.
3. Humectatio, quæ fit	1. à calore externo, qn. ille humidum internum calefacit & ad evaporationem permittit, ut cum calore interno humidum innatum expellit aut confomitat.	2. ab interno, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.	3. Penitus porosa, & poros molles habentia, ut: Sal, nitrum. l. c.
			3. à frigore, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.
3. Humectatio, quæ fit	1. à calore externo, qn. ille humidum internum calefacit & ad evaporationem permittit, ut cum calore interno humidum innatum expellit aut confomitat.	2. ab interno, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.	4. Concretio,
			3. à frigore, ut cum tempore hyberno exsiccat lotum frigus.

Post missionem agendum est de illis, quæ missionem consequuntur, qualia sunt

Tab. VII.

- 4 Cōcre- 1. A calore siccō, ut in salibus, cum torrentur, aut ex aquā segregantur.
tio, quæ fit 2. A frigore, ut cum aqua glaciatur.
3. A frigore & calore simul, ut qn lapides concreſcunt. Concretionem autem admittunt, vel quæ sunt aquæ, vel simul aquæ & terreſtria 4. Met. c. 6. In quibus autem ær prædominatur, illa non concreſcunt, ut apparet in oleo, quod, quia ære plenum eſt non concreſcit; & in aquā etiam, quia ær ſuſam fertur, ſupernatur. 4. Met. c. 7.
5. Liguatio, quæ fit 1. à calore, quæ enim frigore concreta ſunt, calore iterum liquantur, ut in glaciæ, auro & pingvedine apparet.
2. ab humiditate. Quæ enim calore ſiccō ſunt concreta, illa, adhibito humidō, iterum liqueſcunt, ut in ſale & nitro videtur: Quæ vero calore ſimul & frigore cōcreta ſunt, inter illa quædam non liqueſcunt, ut vaſa ſiſilia, 4. Met. c. 7.
6. Mollitio, quæ fit à calore in illis, quæ plus de terra, quàm 1. Ex aqua, quæ fuerunt concreta, ut de aqua participant, veluti in ferro & in cornu conſpicuum eſt 4. Met. c. 6. Molliri proinde non poſſunt 2. glaciæ.
3. Terra, omnis ferè humoris expertia. ut Sal, vaſa ſiſilia 4. M. c. 9.
7. Flexio, quæ eſt motio ad concavum ſalvā manente longitudine. 4. Met. c. 9. ut in arundine aut vimine apparet. Motio enim, quæ fit ex concavo in rectum, vocatur directio l. c. Quare & quæcunque non poſſunt dirigi, etiam ſecti nequeunt l. c. ut ſiſilia vaſa.
8. Ruptio, quæ eſt in magnas partes, quarum duæ ſaltem ſunt, ſeparatio. 4. Met. c. 9. ut in ligno.
9. Fractio, quæ eſt in parvas partes, & duabus plures diviſio l. c. ut in vitro, lapide, & vaſis ſiſilibus.
10. Impreſſio, quæ eſt tranſitus aut ceſſio in profundum ſecundum ſuperficiæ partem non circumſtando, orta à tactu 4. Met. c. 9. Aqua proinde non patitur impreſſionem. Nec impreſſionem recipiunt, quæ, ubi tacta fuerint, in eos, quos in ſe habent, meatus coire nequeunt, ut lapis, ferrum l. c. Preſſibilia vero ſunt, quæ tactu in ſeipſa aut in proprios meatus coire queunt, ut ſpongia, caro, l. c. Inter preſſibilia autem alia ſunt mollia ut cera, alia dura, ut os, l. c.
11. Tractio, quæ eſt motio ſuperficiæ in obliquum. Hinc & trahibilia ſunt, quorum ſuperficiæ in obliquum tranſferri poſſunt. ut: pilas, corrigia, lana, pituita l. c.
12. Ductio, quæ reperitur in illis, quæ unā percuffione quoad ſuperficiem ſimul in latus & profundum ſecundum partem tranſferri poſſunt, ut, aurum, argentum, plumbum, l. c.
13. Formatio ſ. ſubactio, quæ locum habet in preſſibilibus manentem compressionem habentibus, ut in cerâ, luto 4. Met. c. 9. Hinc licet ſpongia impreſſionem recipiat, non tamen eſt formabilis.
14. Fiſio, quæ eſt ſecundum longitudinem diviſio. Fiſibilia autem ſunt, quæ dividi poſſunt amplius, quàm dividens diviſit, 4. Met. c. 9. ut lignum, quod amplius ſinditur, quàm ſindens diviſit; quia durum eſt, meatuſque ſecundum longitudinem habet. l. c.
15. Sectio, quæ ſecundum latitudinem eſt diviſio. Secabilia autem ſunt corpora concreta tam dura, quàm mollia, quæ non neceſſariò ulterius dividuntur, quàm diviſens diviſit, nec, dum ſecundum latitudinem dividuntur, franguntur. 4. Met. c. 9.
16. Exhalatio, quæ eſt excretio cōmunis humidæ & ſiccæ ſimul ab ignis calore proveniens 4. Met. c. 9. Exhalabilia autem ſunt corpora, quæ humida quidem ſunt, humorem autem non evaporant, niſi igne admotò. l. c. ut Juniperi, ligna, quorum exhalatio fumus eſt.
17. Combuffio, quæ eſt in cinerem redactio. Combuffibilia autem ſunt, quæ meatuſque ad ſuſcipiendum ignem idoneos habent, in illiſque humorem, igne tamen debiliorem, ut ligna, 4. Met. c. 9. inter quæ viridiora, utpote humidiora, magis combuffioni renituntur, quàm arida. Inter combuffibilia autem alia ſunt inflammabilia, quæ ſtammam præbere poſſunt, ſ. quæ non ſunt proſus humida, & tamen ſunt exhalabilia, ut ligna l. c. quæ per ſe ſunt inflammabilia; cera autem & oleum magis cum aliis l. c. alia non inflammabilia, quæ ſtammam exhibere non poſſunt.

Tab. IIX. De Corporibus imperfecte mixtis in genere & specie.

1. Nomen; Vocatur autem communiter *μετεωρα* q. elevata & sulpenſa, quia pleraque illorum in ſublimiori loco ſunt poſita, quare & hanc doctrinam veteres ad potiori *μετεωρολογια* dixerunt, dicitur Ariſtotele i. Met. c. 1.
(teria & formā conſtant, ut Iris, Parelis, Fulgur.)
2. Diſtinctio. Sunt *καταμετεωρα* ſ. emphatica, quæ ab illuſtratione ſolummodo dependent, nec ma- vero inter *Μεταεωρα* ſ. hypothetica, quæ materia & formā conſignita, ut Ignis fatus, teora alia ſtant, ut corpora imperfecte mixta. Hac a. rurſus ſunt vel *Αερα*, ut Ventus, Aquea, ut nubes.
3. Materia. Meteororū autem, quæ cor- *Remota*, 4. ſunt Elementa.
porum ſunt, materia *Proxima* eſt vapor, qui eſt halitus calidus & humidus, ex aqua & aquoſis lo-
poris proveniens. Quare & potentiā aqua. 1. Met. c. 3. & exhalatio, quæ eſt
calida & ſicca, à terrā proveniens.
4. Efficiens, Educitur autem & Elevatur *Rarius* *Frequen-*
tām vapor, quā exhalatio virtute So- *tus*
lis & reliquarum ſtellarum. Calefactā *1.* Tempore hyberno, quia terra frigore eſt conſtricta.
terrā à Sole neceſſarium eſt, exhalatio- *2.* Tempore æſtivo, quia nimius calor eas abſumit, an-
nem fieri, ait Ariſtoteles i. Met. c. 4. *3.* Horis meridianis, quia & tunc calor fortior eas ab- (ſumit.
Fiunt tamen exhalationes. *1.* Tempore verno, & autumno, quia tunc terra- *magis* eſt ſoluta, pluviaque magis humectatur.
2. Horis matutinis & vespertinis, quia tunc calor eſt debilior, quā ut eas abſumere poſſit. (ræ motus.
5. Locus. Omnia autem (Metœora) *Inſimā* æris regione, & in terræ cavernis, ut ignis fatuus & ret-
ſub Luna ſunt, ait Ariſt. 2. Met. *Media* æris regione, ut nubes. (ræ motus.
c. 4. *Supremā*, ut Cometæ.
- I. Fax, quæ eſt exhalatio tenuis ac continua ſecundum longitudinem & latitudinem æquæ di- ſtenſa, quæ accenſa in parte ſuperiori inſtar facis ardet i. Met. c. 4.
II. Trabs; quæ eſt exhalatio ſecundum longitudinem extenſa, quæ æquabiliter accenſa trabis figuram exhibet. i. Met. c. 4.
III. Bolis, quæ eſt exhalatio mediocriter longa, cujus partes ſubtiliores unā cum craſſioribus be- nē mixta, ſubito accenſa, ſurſumque tendentes, emiſſe ſagitta ſpeciem exhibent.
IV. Capræ ſaltantes, quæ ſunt exhalationes ſecundum longitudinem magis, quā ſecundum lati- tudinem extenſa, nec partibus æqualiter denſis cōſtantes, ad quatuor latera, quæ q. ſila ſunt, dum flamma excurrit, ad modum caprarum ſaltantium ſcintillare videntur. i. Met. c. 4.
V. Stellæ vel ſcintillæ volantes, quæ ſunt exhalationes parvæ & multipliciter diſperſæ, quarū una accēſa alteri celeriter flammā cōmunicat, ac ita ad modū ſcintillæ volantis volare videtur. i. Met. c. 4.
VI. Stella cadens, quæ eſt exhalatio non benē compacta, quæ à nube frigida tracta depellit, & cum una poſt aliam pars accenditur, ſtellæ cadentis ſpeciem refert i. Met. c. 4.
VII. Draco volans, qui eſt exhalatio craſſa, nec benē compacta, quæ in ſublimi accenſa frigida nubis impulſa incurvatur, & ita ſeſcitur, ut partes exteriores duæ caput & caudam. mediæ vero ventrem Draconis repræſentent. (lanceæ detruditur.
IIX. Lancea ardens, quæ eſt exhalatio oblonga & benē compacta, quæ inflammata ad formam
IX. Ignis erraticus ſ. fatuus, qui eſt exhalatio viſcoſior, inflammata, hinc inde vagans. Hæret au- tem in inſimo ære, quapropter motū illō, etiam ignis fatuus movetur. Hinc, qn. ad illū via- tor accedit, ærem ante ſe pellit quod propulſō & ignis fatuus propellitur, ac ita fugere vide- tur; quando vero recedit, trahit poſt ſe ærem, quo attractō & ignis fatuus trahentem ſequi- tur; quando vero ſtat, & ignis fatuus ſtat, nec movetur, quia ær non movetur.
X. Ignis lambens, qui eſt exhalatio inflammata, rara & ſubtilis, quæ per ærem diſperſa homi- num veſtimentis ac equorum aliorumque capillis ſine ullā læſione adheret. Adhæreſcit etiam hic ignis navium malis, vocaturque, ſi una fuerit flamma, ſidus Helenæ; ſi vero duplex fuerit, Gaſtor & Pollux.
XI. Chaſma, quod eſt exhalatio denſa & viſcoſa, in ſuprema æris regione, cujus partes exte- riores, qn. mediis non inflammatis flammam concipiunt, cavitatis qn. in cælo formatæ, quæ, ſi magna fuerit, hiatus, ſi parva, fovea vocatur. (i. Met. c. 5.
XII. Color ſanguineus, qui eſt exhalatio æquæ rara & æquæ denſa partes habens. i. flammata.
XIII. Cometa, qui eſt ex- *1.* Locus, qui non eſt cælum, quod nullam admittit generatiōem aut
halatio viſcoſa, ſicca, corruptionem, nec inſinua aut media æris regio, ſed ſuprema.
ampla, arctè compacta, *2.* Figura, cujus *Barbatus*, qn. nimir. exhalatio una ex parte eſt pro-
inflammata, diu ardens, tentione Come-
ſtellæ formā referens. *ta eſt vel* *Crinitus*, qn. exhalatio eſt ſimilis omni ex parte, ra-
i. Met. c. 6. & 7. De hoc *dios; tanq. crines undiquaq. emittit. i. Met. c. 7.*
noietur *3.* Color, cujus ratione *Candidus*, propter materiæ raritatem.
Cometa eſt vel *Rubicundus*, propter materiæ denſitatem.
4. Effectus, qui ſunt ventorum copia & ſiccitas. i. Met. c. 7. quā in- ſequi ſolent ſterilitas, fames, pellis & bella.

XIV. Ful-

Post istam miſtionem & ea, quæ miſtionem inſequuntur, ſequuntur corpora imperfecte mixta, de quibus notari debet

1. In Genere

1. Meteoræ ignita ſunt

2. In ſpecie

A B

Tab. IIX.

- A** BXIV. Fulmen, quod est exhalatio nubi inclusa, quæ inflammata magno cum impetu extruditur. 3. Met. c. 2. Hoc fit crassum valde est. domos & arbores accendit, & in lapidem crescit. Exit autem fulmẽ non in parte nubis superiori. quæ est densior, sed in parte inferiori, quæ est rarior. Sonus, quem efficit, vocatur Tonitru. Quand. vero exhalatio exitum quærens concutit quidem nubem, non vero perumpit. sonus auditur tumultuans: qn. vero unã nubis partem post alteram perumpit, multiplex & diuturnior editur sonus. qn. vero unõ isũ nubes rumpitur, maximus sonus oritur, si nubes fuerit densior. Semper enim prout est densior nubes, major fit sonus. si exhalatio etiam abundantior; sin rarior nubes & exhalatio minor, etiam debiliior sonus: Nonnunq. etiam nullus editur sonus. exhalatione prodeunte, qn. nim. nubes admodum rara. ut exhalationi exitum quærenti ranti nequeat. Splendor fulminis vocatur fulgur. s. conuscat, quæ prius videtur, quã Tonitru auditur, licet eõ sit posterior, quia visus anticipat auditum. 2. Met. c. 9.
- 2. Meteoræ aquæ sunt**
1. Nubes, quæ est vapor ad mediã aëris regionẽ delatõ, ibiq. & ad pluviam ptocreandã idonea. frigore constrictõ 1. Met. c. 9. In superiori n. loco nõ cogõ Sterilis, quæ alba est & lucida, & tur nubes, quia ibidẽ prope est ignis. 1. Met. c. 3. Estq; vel ad generandam pluviam inepta.
2. Pluvia, quæ est vaporis frigore constricti 1. Gutta s. stillicidia, qn. ob vaporis tenuitatem minutissimæ guttæ decidunt.
3. Imber, qn. guttæ grandiores & densiores delabuntur.
3. Nix, quæ fit, qn. vapor, anteq. in aquam 3. Nimbus, qn. adhuc grandiores magno cum impetu depluunt.
4. Grando, quæ est pluvia inter delabendum conglaciata 1. Met. c. 12. Confert autem ad celeritatem congelationis, antea fuisse calefactam aquam l. c.
5. Pruina, quæ est vapor tenuis propè terram confidens, ac frigore nocturno, anteq. in aquam resolvitur, congelatus, 1. Met. c. 10. in montibus pruina non fit. 1. Met. 10.
6. Ros, qui est vapor tenuis propè terrã confidens, ac moderatõ frigore nocturno in aquã resolutus. 1. Met. c. 10. Ambo a. c. amros, quã pruina, sunt ferenis & tranquilliss noctibõ 1. Met. c. 16.
7. Nebulæ, quæ sunt vaporum, qui in altum elevari nequeunt, reliquæ. aërem proximum obferant. Hinc Nebulam nubem sterilem vocat Aristoteles 1. Met. c. 9.
- 3. Meteoræ aërea**
1. Ventus, qui est ex vapore & exhalatione prædominante (Nam & vaporem ad ventorem generationem requirit inde patet, quia post imbres oritur ventus. 2. Met. c. 4.) quæ nim. tanq. calida & sicca, delata ad medium aërem humidum & frigidum repellitur, in initio quidem leniter, deinceps verò vehementius. Assumit autem qualitatem loci, per quem fertur, unusquisque ventus; unde & unus præ altero est frigidior, humidior & c.
2. Terræ motus, qui fit, cum vaporis & exhalationis copia terræ inclusa amplioem quarrit locum & exitum, quem ubi non invenit, vi terram concurit 2. Met. c. 1.
1. Chasma, quod est meteorum apparens, aperientis cœli speciem referens. Fitque cum nubes, quoad partes exteriores, tõ. rariiores, illustratur à Luna aut alia stella, mediis ut densioribus non illustratis; & pro diversa quantitate Hiatus & Foveæ vocatur. 1. Met. c. 5.
2. Colores nubium, qui pro diversitate materiæ diversi esse possunt. Albus enim fit, qn. nubes rariiores, subtiliores minusque condensatæ illustrantur: Niger, qn. densa est; & crassa nubes: Rubricus, qn. humidum fumosum continet; Viridis, qn. nubes est aquosa & rorida.
3. Iris, quæ est arcus tricolor apparens in nube rorida, opaca & concava, Soli vel Lunæ ex adverso posita, ortus à variã radiorum reflexione 3. Met. c. 2. & 4. Habet autem Iris 1. colorẽ pnniteum, qui oritur propter minorem aut exiguam nubis opacitatem. 2. Viridem, qui oritur propter mediocrem nubis opacitatem. 3. Purpureum, qui oritur propter majorem nubis opacitatem. Iris, quæ per diem fit, à Sole efficitur; quæ vero per noctem, à Luna; & quidem non contingit fieri illam, nisi in plenilunio & raro 3. Met. c. 3. Idem tamen ubique modus.
4. Arcus, quæ est circulus Solem, Lunam, aut aliam stellam majorem ambiens, ex radiorũ in nube tenui, rarã & æquabili refractione proveniens 3. Met. c. 3. Frequentius tamen arcus apparet Lunæ, & quidem in plenilunio; pluviamque indicat, si diutius consistit, valdeque in circumferentia nigricat. Serenitatem, si est clarior; ventum, si citò dissipatur.
5. Parelius, qui est imago Solis, ad latus illius in nube densa, planã consistente & aquosa, à radiorum solarium refractione producta 3. Met. c. ult. Quod si contingit plures ejusmodi nubes ad Solis latus poni, plures quoque apparebunt Soles.
6. Paraselenæ, quæ est imago Lunæ ad latus illius existens, in nube densa, continua & consistente à refractione radiorum Lunarum producta.
7. Virgæ, quæ sunt imagines linearum rectarum, ab inæquabili nubis aquosæ dispositione & radiorum reflexione productæ 3. Met. c. ult. Sequuntur virgæ ut plurimum pluvias, quia nubes illa, tanquam subiectum virgarum, ad resolutionem pluvias est aptissima.

Tab. IX.

Tab. IX. De Corporibus perfectè mixtis inanimatis.

<p>1. Quid sint. Sunt vero Metalla corpora perfectè mixta inanimatis, ejusmodi sunt</p>	<p>1. Metalla, de quibus notari debet</p>	<p>2. Species, quae sunt</p>	<p>1. Quid sint. Sunt vero Metalla corpora perfectè mixta inanimatis, inanimata, ex materia lenta ductili, terre stri (exhalatione vaporosa) vi caloris & frigoris intra terram generata. Metallorum proinde</p>	<p>1. Materia remota sunt Elementa, proxima exhalatio vaporosa. 3. Met. c. ult. & 4. Met. c. 8. quae nihil est aliud, quam materia lenta ductilis, terrestris. Facit metallica omnia exhalatio vaporosa cum includitur, & maxime in paludibus propter siccitatem in unum coarctatur & concrevit veluti ros & pruina, ait Aristoteles 3. Met. c. ult. Chymici metallorum materiam proximam dicunt esse Sulphur & argentum vivum, quod aliàs apud Chymicos Mercurius appellatur.</p>
			<p>1. Aurum. 3. Met. c. 7. & 4. Met. c. 10. Metallum hoc omnium est perfectissimum, insipidum tamen & inordinabile l de sens. & sensib. c. 5. A Chymicis vocatur Sol.</p>	<p>2. Forma non est anima. Sunt enim metalla corpora similia, qualia non sunt animata, nec aluntur, quod tamen animatorum est proprium. 1. M. M. c. 4. Si quidem nõ augentur per alimentum internam assumptionem, sed saltem per externam materiae appositionem & agglutinationem.</p>
<p>2. Quid sint. Sunt vero lapides corpora perfectè mixta inanimata, dura, ex exhalatione sicca, & humido aquoso, glutinosa, viscaloris & frigoris conglutinata. Lapidum proinde</p>	<p>2. Lapidum, de quibus notari debet</p>	<p>2. Distinctiones. Sũ enim lapides</p>	<p>2. Argentum. 4. Met. c. 10. quod dignitate proximè accedit ad aurum. A Chymicis vocatur luna.</p>	<p>3. Efficiens est 1. calor, qui attenuat, coquit, & temperat materiam. 2. frigus, quod materiam ritè præparatam condensat & congregat.</p>
			<p>3. Es. 4. Met. c. 10. quod alias cuprum dicitur, quia copiosè in Insula Cypro reperitur; à Chymicis vocatur Venus.</p>	<p>4. Locus autem generationis est in ipsa terra; 3. Met. c. ult. Ferrum, l. c. à Chymicis vocatur Mars.</p>
<p>3. Quid sint. Sunt vero Porosi, qui ex partibus non benè compactis constant, ut pumex, in cuius poris amplioribus, quia multum aëris continetur, super aquas & undas fertur. Aëris enim inclusi natura super aquam fertur, ut aëri toti jungatur, ut tradit Arist. 2. de plant. c. 2.</p>	<p>3. Solidi, qui ex partibus densioribus & magis compactis constant: quam etiam ob causam non supernatant; Sicut & inter ligna Ebenus non supernatet. 4. Meteor. c. 7.</p>	<p>1. Preciosi, qui ob insignem puritatem suam majorem in se continent virtutem ac in majori habentur precio. Cujus modi sunt</p>	<p>6. Plumbum, à Chymicis vocatur Saturnus. Plumbum hoc si tennem & latam habuerit figuram, aquis innatet, cum tamen minora minusque gravia, si rotunda & oblonga fuerint, ut acus, deorsum ferantur. Nam quæ latam habent figuram, latitudine multum de subiecto corpore comprehendunt, quod proinde tam facile dividere non possunt; quæ vero longa sunt & rotunda minus de corpore subiecto comprehendunt, proptereaque facilius dividere queunt, ut habet Aristoteles 4. de celo, t. 45.</p>	<p>1. Materia remota sunt 4. elementa; proxima est exhalatio sicca, glutinosam humiditatem habens admixtam; Plus autè de terrâ participat, quam de aqua. 4. Met. c. 8.</p>
			<p>1. Adamas, qui quamvis adeo durus est, ut ne ferrei quidem malicioribus cedat, tamen hirci calido & recenti sanguine solvitur, herbas ob solutivas, quas prius hircus devoravit. Debilitat vim attrahendi ferrum in magnete, si juxta ferrum ponitur.</p>	<p>2. Sapphirus, qui contra venenum prodest, & ulceribus pestiferis impoſitus venenum attrahit, ac à Venereo & impuro gestu nitorem amittit.</p>
<p>2. Porosi, qui ex partibus non benè compactis constant, ut pumex, in cuius poris amplioribus, quia multum aëris continetur, super aquas & undas fertur. Aëris enim inclusi natura super aquam fertur, ut aëri toti jungatur, ut tradit Arist. 2. de plant. c. 2.</p>	<p>3. Solidi, qui ex partibus densioribus & magis compactis constant: quam etiam ob causam non supernatant; Sicut & inter ligna Ebenus non supernatet. 4. Meteor. c. 7.</p>	<p>3. Hyacinthus, qui annulo inclusus aut de collo suspensus contra pestem prodest, corroborare, somnum conciliare, ac ad abortum inclinare existimatur.</p>	<p>3. Efficiens est calor, qui humidum unctuosum percoquit, & portiones terræ & aque aptè contemperat, itemque frigus, quod humidum abundans exprimit, materiamque constringit & condensat.</p>	
<p>3. Preciosi, qui ob insignem puritatem suam majorem in se continent virtutem ac in majori habentur precio. Cujus modi sunt</p>	<p>1. Adamas, qui quamvis adeo durus est, ut ne ferrei quidem malicioribus cedat, tamen hirci calido & recenti sanguine solvitur, herbas ob solutivas, quas prius hircus devoravit. Debilitat vim attrahendi ferrum in magnete, si juxta ferrum ponitur.</p>	<p>2. Sapphirus, qui contra venenum prodest, & ulceribus pestiferis impoſitus venenum attrahit, ac à Venereo & impuro gestu nitorem amittit.</p>	<p>4. Locus generationis est vel terra vel aqua. Itemque animal.</p>	
<p>3. Porosi, qui ex partibus non benè compactis constant, ut pumex, in cuius poris amplioribus, quia multum aëris continetur, super aquas & undas fertur. Aëris enim inclusi natura super aquam fertur, ut aëri toti jungatur, ut tradit Arist. 2. de plant. c. 2.</p>	<p>3. Solidi, qui ex partibus densioribus & magis compactis constant: quam etiam ob causam non supernatant; Sicut & inter ligna Ebenus non supernatet. 4. Meteor. c. 7.</p>	<p>3. Smaragdus, qui venena pellere, venenatorum animalium morfus curare, castitatem juvare, curi illius, qui venerè exercet, ad motus disrupti, mulieris coxæ alligatus partum promovere, ventri vero impoſitus, partum retinere perhibetur.</p>	<p>5. Car-</p>	

Tab. IX.

A

B

5. Carbunculus, qui omnium aliarum gemmarum vires in se continere, ac quasi Sol inter gemmas esse existimatur.
6. Rubinus, qui venena fugat, puredinique resistit.
7. Jaspis, qui omnem sanguinis fluxum prohibere, contra venena prodesse, & parturientibus opiculati creditur.
8. Topazius, qui vulneribus applicatus sanguinem fluentem statim sistere, ferventes aquas, ubi injectus fuerit, tepidas reddere, viresque pro incremento & decremento Lunæ variare perhibetur.
9. Amethystus, qui umbilico impostus vini vapores dissipare ebrietatem solvere creditur.
10. Turcois s. Turcosa gemma, quæ cor ac spiritus roborare existimatur.
11. Granatus, qui cor confortare, melancholiam pellere, læticiam inducere, ac timorem fugare dicitur.
12. Berillus, qui collo appensus omnes ægritudines ex capitis humore provenientes tollere, humentibusque oculis prodesse creditur.
13. Sardius lapis, qui sanguinis fluxum sistere, animoque læticiam conferre putatur.
14. Magnes, qui ferrum attrahit: quod si ferrum fuerit rubiginosum aut succo allii aut cæparum oblitum, non attrahit.
15. Margaritæ, quæ in ventre conchæ marinæ generantur, cor roborant, cerebrum confortant, ac venenis resistunt.
16. Corallia, quæ ex planta marinâ generantur, sunt vel alba vel nigra vel rubicunda, quæ sunt nobilissima, quorum bene tritorum scrupuli dimidium ubi deglutitum fuerit ab infante recens-natô, ab Epilepsia immunis esse dicitur.

Vulgares, qui minus puri sunt. minorique polleunt virtute. Cujusmodi sunt

1. Marmor, quod est lapis solidus, nitidus, variisq; coloribus præditus.
2. Saxum, quod est lapis magnus & solidus.
3. Silex, qui est lapis durus, in fluviis maximè repertus.
4. Pyrites, qui est lapis solidus, chalybis attritu ignem edens.
5. Cos, qui est lapis durus ferrum acuens.
6. Coricula seu lapis Lydius, qui est lapis durus, quo aurum & argentum probatur.
7. Smiris, qui est lapis durus, quo vitrum finditur.

1. Quid sint. Sunt vero Mineralia media, quæ mediâ naturam inter lapides & metalla habent.

3. Mineralia Media, de quibus notari debet

1. terra, quæ nõ ut elementum h. l. consideratur, sed ut mistum. Huc referuntur

2. Species, quæ sunt

1. Argilla, quæ est terra tenax, pingvis & lenta, è qua sunt figulina vasa.
2. Marga, quæ est terra alba, pingvis, terræque quasi adeps.
3. Creta, quæ est terra tenax, alba, ita vocata, quia in Insula Creta magnâ copiâ effoditur.
4. Terra Lemnia, quæ est terra rubens in Insula Lemno effossa, cujus utilitas contra pestem & malignos morbos magna est. Vocatur etiam terra sigillata ab impresso sigillo.
5. Terra Armenia, quæ est terra pallida in Armenia effossa egregiè siccans. Utilis est contra pestem, dysenteriam, sanguinis exspuitionem, catarrhos, &c.
6. Gypsum, quod est terra candida, levis, tenax, ex summâ tellure effossa.

Communis, cujus usus in condiendis cibis est.

2. Sal, qui est peculiaris, cujusmodi est Nitrum, quod est Sal pingvis & Sulphureus ad muros vel petras natus: Item Sal Indicus. Huc revocari quoque possunt alumen & virriolum.
3. Sulphur, quod est artificiale vel naturale, quo pertinent Arsenicum, Antimonium, &c.
4. Bitumen, quod est succus terræ lentæ & tenax picis non abîmilis. Estque vel liquidum vel concretum.

Tab. X.

Tab. X. De Plantis.

1. Quid sint. Sunt vero plantæ corpora animata vegetantia. Quicquid enim alitur, id animatum est. Plantæ autem aluntur, 1. de plant. c. 1. Non tamen inde sequitur, plantas esse animalia; nec rectè colligitur de solorum defluvio & incremento Anaxagoras, illis sensum, voluptatem æque dolorem inesse. 1. c. plantæ enim nec appetitum nec sensum habent, nec partem, quæ sentiat. 1. de plant. c. 1. Quare etiam nec vigilant, nec dormiunt, sicut animalia, quæ, dum aluntur, vapor ab alimento ad caput ascendit, indeque somnus illis accidit; absumptò autem eo vigilia redit, 1. de plant. c. 2. Nec diversus in plantis datur sexus, nisi quis masculinum velit sexum appellare arbores duriores ac frigidiores; femineum vero debiliores & fecundiores, cum Arist. 1. de plant. c. 2.
2. Propagatio. Propagantur autem plantæ
- 1. Mediante semine 1. de plant. c. 6. quod in terram projectum humidam emollitur, & propter humorem influentem rumpitur.
 - 2. Sine semine manifesto, quando fit putrefactio in humido & halituoso loco. 2. de plant. c. 4.
 - 3. Translatione, quando radicitus evelluntur & alium ad locum deferuntur 1. de plant. c. 6.
 - 4. Infractio. 1. c. quando pars plantæ terræ aut trunco inter lignum & corticem inferitur. Inferitur autem surculus
- Similis in truncum similem, ut cum cerasi furculus in similem inferitur truncum; & In diversum, ut cum silvestri truncò furculus hortensis inferitur 1. de plant. c. 6.
3. Locus. Nascuntur autem plantæ aliæ in terra, inter quas quædam domesticæ, quædam vero silvestres 1. de plant. c. 4. aliæ in aqua & stagnis 1. c. Quæ autem per superficiem aquæ nascuntur, non alitunde, quàm è crassitie aquæ sunt. Nam dum calor aquam quiescentem attingit, provenit super ea aliquid nubi simile, quod parum æris in se continet, humoremque illum putrescentem calor per superficiem aquæ expansus attrahit, unde planta fit radicem non habens, quæ in duris terræ partibus fixa sit. 2. de plant. c. 4.
4. Corruptio. Quia enim in omni plantarum specie calor est & humor naturalis, ideo illis absumptis infirmantur plantæ, senescunt, intereunt, & marcescunt. 1. de plant. c. 2. Corruptuntur autem plantæ vel naturali modo, vel violento, à nimio scilicet frigore vel aestu, vel secundum Totum, vel secundum partes.
5. Species, quæ sunt
- 1. Arbor, quæ est planta, è cuius radice truncus prodit. Huc referri quoque potest frutex, quæ quasi arbor parva est, ut Sambucus.
 - 2. Herba, 1. de plant. c. 4. quæ est planta, è cuius radice prodit caulis, vel solum folia. Huc referuntur etiam olus.
6. Partes inter quas aliæ
- 1. Succus, 1. de plant. c. 3. qui est pars liquida in plantarum substantiis hinc inde diffusa, idemque, quod sanguis in animalibus, præstat in plantis.
 - 2. Lacrimæ, quæ sunt humores sponte suâ ex plantis prodeuntis ut gummi & resina. 1. de plant. c. 3. ab Arist. 1. de plant. c. 2. vocatur Lac.
 - 3. Caro, quæ est crassior arboris substantia cum carne musculo animalium convenientiam habens.
 - 4. Fibræ 1. de plant. c. 3. quæ sunt partes longæ & fissiles per totam plantam excurrentes, quemadmodum venæ & fibræ in animalibus.
 - 5. Cortex, quæ est pars plantæ exterior, & similis est juxta suæ naturæ modum cuti animalium. 1. de plant. c. 3.
- 1. Radix, quæ est infima plantæ pars & vitæ causa nominatur, quia plantis vitam adducit. 1. de plant. c. 4. Assimilatur ori animalis 1. de plantis c. 3. quia, sicut animal per os, ita planta per radicem alimentum assumit. Arborem duram corticem habentem & sterilem, si ejus radix scinditur, & fissuræ lapis immittitur, frugiferam fieri tradit Aristoteles 1. de plant. c. 6.
 - 2. Truncus s. caudex, qui est plantæ pars à radice supra terram assurgens, & stature hominis assimilatur 1. de plant. c. 4. In herbis vocatur illa pars caulis,

Post corpora perfecte missa inanimata, sequuntur corpora perfecte missa animata, inter quæ sunt plantæ, de quibus notari debet

A

B

C

3. Ramus,

Tab. X.

- A
- B
- C3
- Compositæ sive
dissimilares. 1.
de plant. c. 3.
Cujusmodi
sunt
3. Ramus, qui est plantæ pars à trunco se hinc inde diffundens, & brachio assimilari potest. Hujus partes exiliores furculi vocantur.
4. Medulla, quæ est pars interior & mediâ plantæ ex carne & humore constans; alii vocant cor, alii viscera, alii matricem 1. de plant. c. 1.
5. Folia 1. de plant. c. 3. quæ sunt partes furculis adherentes, ex humore superfluo prodeuntes, ac crinibus animalium assimilantur. 1. de plant. c. 3. Hinc, in quibus arboribus est humor aqueus & minus calidus, illæ folia lata habent, quæ tempore hiberno s. autumnali caloris ob defectum amittunt: In quibus vero humor pingvis est & calidus, angusta habent folia, quæ tempore hiberno retinent. Causa hujus affectus (sc. calvitiei) inopia humoris calidum est, qualis præcipuè est humor pingvis; quocirca plantæ, quæ pingves sunt, perpetuâ fronde virent, ait Arist. 8. de gen. animal. c. 3. Finis foliorum est, ut humorem attrahant, & contra Solis vehementiam fructus protegant. 2. de plant. c. 7.
6. Flores, qui ex subtili sint materia, prorumpuntque, cum digestio incipit. 2. de plant. c. 9. Finis florum est, ut fructus primùm prodeuntes includant, eosdemque contra calorem, pluvias, & alias aëris injurias defendant.
7. Fructus, inter quos alii nudum semen habent, ut fabarum fructus, alii semen unâ cum carne, ut poma; alii ex paucioribus, alii ex pluribus constant partibus. 1. de plant. 3.
7. Finis. Est vero planta omnis tam herba quàm arbor propterea, ut animalis inserviat, ac ipsi alimentum & medicamentum conferat. Planta enim non propter plantam (quæ est imperfectior, quàm animal. 1. de plant. c. 2.) creata est, sed propter animal, ait Aristot. 1. de plant. c. 2. Huc pertinet, quod dicit Arist. 1. Polit. c. 1. Existimandum est, plantas animalium esse gratiâ, & cætera animalia hominum causâ; mansueta quidem propter utilitatem & cibum; fera verò, etiam non omnia, plurima tamen illorum, propter cibum & alia adjumenta, ut & vestis & cætera instrumenta ex illis fiant.

Tab. XI. De Animalibus.

1. Quid sint. Sunt vero animalia corpora animata sentientia. Animal enim sensu definitur 3. de part. animal. c. 4. quo à plantis differt. 2. de gen. an. c. 5.
2. Species, quæ sunt
1. Homo, qui est animal rationale f. substantia corporea animata sentiens, rationalis: Estq; inter animalia homo prudentissimus 2. de gen. an. c. 6. & 4. de part. an. c. 10. solusq; erecto incedit corpore, quia intelligit, & substantiam divinam habet l. c. ac multum caloris continet. 2. de part. an. c. 7. Ejus proprium est loqui 4. de hist. an. c. 9. & 5. de gen. animal. c. 7. Nam Psittacus & pica non intelligunt id, quod loquuntur, quod tamen ad verâ locutionem requiritur. Inter homines etiam sunt pygmæi, quorum mentionem facit Arist. 2. de gen. animal. c. ult. & 8. de hist. animal. c. 12.
2. Brutum, quod est animal irrationale.
1. Sanguinea, ut Leo, qui turpe putat fugere, proptereaque, ubi venatorum multitudinem cedere cogitur, sensum discedit, crebrò subsistit ac respiciat l. 9. de hist. animal. c. 44.
2. Exsanguia, ut apes 1. de hist. animal. c. 4. quæ mundissima sunt animalia, proptereaque, cum alium exonerare debent, avolant, & in secessu excrementum reddunt. Ipsæ sibi cibaria faciunt, quæ mel sunt, quod ex floribus conquiritur, cruribus suis congerunt. Ubi quædã interierit, statim foras cadaver educunt; opera inter se partuntur, aliæq; favos conficiunt, aliæ expoliunt, aliæ mel, aliæ aquas important, aliæ aliud faciunt, 5. de hist. an. c. 4. Huc pertinent & vespæ, crabrones & similes.
3. Aquatilia, quæ in aquis degunt, inter quæ quædam ex humore visum petunt, nec extra aquam vivere possunt, ut pisces plurimi; quædã vero in aquis degunt, ita tamen, ut & extra aquas vivere possint, ut mergi & c. 1. de hist. an. c. 1.
3. Distinctiones. Sunt enim inter animalia quædã
4. Natatilia, inter quæ alia natatilia tantum sunt, ut pisces 1. de hist. an. c. 2. quædam insuper & volatilia & gressilia, ut aves nonnullæ.
5. Terrestria, inter quæ, quæcunque pulmonem habent, respirant, quæ pulmone non prædita sunt, respiratione carent, ut apes, vespæ 1. de hist. an. c. 1.
6. Volatilia, inter quæ alia pennis volant, ut aquila; alia membrana sicca, ut apes, alia cute, ut vespertilio 1. de hist. an. c. 5. alia non vagantur, ut noctua, vespertilio, alia interdum, ut pleræque aves 1. de hist. an. c. 1.
7. Pedestria, inter quæ alia sunt gressilia, ut homo, canis; quædam reptilia, ut serpentes 1. de hist. an. c. 1. Alia duos, alia quatuor, alia plures habent pedes.
8. Πολύποδα f. civilia, quorum opus communi efficitur operâ, ut homo, apis, formica, vespa, grus, inter quæ alia sub Duce degunt, ut apes 1. de hist. an. c. 1. quarum Reges foris non videntur, nisi cum migrant, ubi circa eos se agglomerant, 9. de hist. an. c. 40. alia sub Duce non sunt, ut formicæ 1. de hist. an. c. 1.
9. Σπυγγώδη f. incivilia, quorum opus communi non efficitur operâ l. c.
10. Ζωοτόκα f. vivipara, quæ animal vivum intra se concipiunt, illudque pariunt, ut, Elephas, homo, equus. Inter hæc quædam unum, quædam vero plura simul ferunt, ut Sues.
11. Οἰοτόκα f. ovipara, quæ prius ova pariunt, ex quibus deinceps animalia excluduntur, ut aves & pisces 1. de hist. an. c. 5.
12. Μυτα, quæ vocem edere nequeunt ut pisces, quò etiam referimus, quæ strepitum tantum edunt, ut muscas.
13. Vocalia, inter quæ alia loqui possunt, ut homo, alia vocem solam nullis literis exprimendam edunt, ut bos, canis. 1. de hist. an. c. 1.
14. Mansiveta, ut: homo, equus.
15. Fera, ut leo, lupo, 1. de hist. an. c. 1.
16. Κερατωφόρα f. cornigera; quæ autem cornua gerunt, bifidula magna ex parte sunt per naturam, ut bos, cervus, caper 2. de hist. an. c. 1. illaque non nisi in capite gerunt; 3. de part. an. c. 2.
17. Ruminantia, quæ superiore dentium ordine carent, ut boves, oves, capræ, 9. de hist. an. c. ult.
18. Ἰνσέκτα, quæ incisuris distincti corpore habent, ut apes, vespæ 1. de hist. an. c. 1.
19. Μονώχρωστα f. unicolora, quorum genus totum unum habet colorem, ut corvus, cygnus, 5. de gen. an. c. 6.
20. Πόλυχρωστα f. toticolora, quorum corpus totum eundem quidem habet colorem, sed non omnium eundem, ut bos totus albus est, & totus niger. l. c.
21. Πολύχρωστα, quæ unum colorem non habent, sed varium l. c.

Post plantas agendum est de Animalibus. De quibus notari debet

A

Tab. XI.

4. Sexus. Inter animalia enim alterum mas, alterum femina est. 4. de hist. an. c. 21. Vocatur autem mas illud, quod in alio genere potest, femina, quod in seipso generare potest. I. de gen. an. c. a. Licet a se invicem non differant specie mas & femina, I. de gen. anim. c. 23. tamen tam in genere hominum, quam aliorum animalium inter marem & feminam intercedunt differentie. Differunt enim 1. Vocce. Vox enim feminae est tenuior & acutior, quam maris, vocis exceptis, quibus gravior vox est, quam maribus in illo genere 5. de hist. an. c. 21. Differunt 2. robore. Femina enim est infirmior, mas robustior. I. c. Differunt 3. pilis. Pilum enim habet tenuiorem femina, & id, quod pilis in quibusdam responder, ut penna, squama, quam mas. I. c. Differunt 4. carne. Caro enim humidior est feminae, quam maris. I. c. Differunt 5. membris defensoriis. In quibusdam enim animalium generibus cornua concessa maribus, ut cervis, quae tamen feminis denegantur: maribus in genere avium calcaria, quae rursus feminis denegata: maribus in genere suum dentes sunt exerti, feminis autem non sunt. Quod si utriusque sexui haec membra data sunt, maribus potiora sunt, ut cornua tauris robustiora, quam vaccis I. c. Differunt 6. calore & frigore. Mares enim sunt calidiores, feminae frigidiores, 4. de gen. an. c. 1. Unde & feminis vacans illa materia est; & excrementum occisi animalis sanguini non multum ab simile; quod & in adolescentulis interdum album, 7. de hist. an. c. 1. & menstruum vocatur, ea parte exitum habens, qua natura ad rem Veneream utitur, 4. de part. an. c. 10. Fluere incipiunt menstrua, cum pubertas adest; quae adest intelligitur, cum vox in graviolem mutari incipit, & mammae ad duos prominent digitos 7. de hist. an. c. 1. cumque Luna decretere incipit, communiter profluunt. Unde nonnulli foemineum sexum cavillaturu feminas Luna tribuunt, quia illa decrecente illa purgantur; crescente vero iterum replicantur 7. de hist. an. c. 2. Paucis singulis mensibus fluunt; uno autem interjecto plurimis: nonnunquam etiam nimio rei Venereae desiderio ter in mense fluunt. Durat fluxus per duos vel per 3. dies: interdum etiam per tempus longius: quamdiu autem durat, feminae laborant. Corpulentioribus minus menstrui effluit, quia materiam corpus ampliolem desiderat, 7. de hist. an. c. 2. Fluere desinunt, quando uterum ferunt: quod si vero & tunc fluxerint, parvus & minus vitalis foetus erit I. c. Sicut autem puellae, quae excrementis antea corporis abundant, saniores & vegetiores sunt, menstrua quando fluere incipiunt, 7. de hist. an. c. 1. Ita, quando in non gravidis fluere cessant, morbos efficiunt. 4. de gen. an. c. 6. Fluere autem cessant ut plurimum circa annum 40. nonnunquam tamen usque ad 50. fluxus hic durat. 7. de hist. an. c. 5. Differunt 7. partibus genitalibus I. de gen. an. c. 3. Differunt 8. moribus. Femina enim in genere hominum magis timida, misericors, invida, ad lacrimas propensa, querula, mordax, impudens, ignava, & c. minusque cibi desiderat, quam mas 9. de hist. an. c. 1.

5. Partes, inter quas aliae sunt:

Similares s. simplices, quae in similes sibi partes dividuntur, quarum rursus quaedam molles sunt, ut sanguis, adeps, sebum, medulla, semen, lac, caro & c. quaedam vero siccae & solidae, ut vena, nervus, pilus, ossa, cartilago, & c. ac quae illis proportionem respondent I. de hist. an. c. 1. & I. de part. an. c. 2.

Disimilares s. compositae, quae in partes sibi dissimiles dividuntur I. c. Cuiusmodi sunt in homine caput, quod venter etiam supremus dicitur, thorax, qui venter medius, & venter, qui & venter infimus dicitur, idem manus, pedes. Haec, ut & partes similes sunt specie similes, quando considerantur, prout in illis sunt, quae specie similia sunt, animalibus, ut oculus, nasus, caro, os hominis cum oculo, naso, carne, ore alterius hominis convenit; Similes genere sunt, prout in illis, quae sub eodem genere sc. proximo sunt, ut caput, os, penna, aquila genere convenit cum capite, ossa & penna hirundinis, ut docet Arist. I. 1. de hist. an. c. 1.

Tab. XII.

Tab. XII. De partibus animalium in specie.

Post partes animalium in genere consideratas, agendum est de illis in specie. Inter illas autem sunt

1. Offa, quorum natura terrena est, 3. de part. an. c. 2. & calore innato consciuntur humore sicce-
scente, quomobrem, ut testa in fornace calore excocta, igne resolvinequeunt, 2. de gen. an. c. 6. cum
ita calore excocta sunt, ut extendi amplius nequeant, animal non crescit amplius, quod, quam-
diu viveret, cresceret, si ossa semper augerentur l. c. Data autem sunt ossa animalibus prop-
terea, sua ut duritie rem mollem conservarent, quem etiam ob finem habetur id, quod ossibus
proportione respondet, in illis, quæ ossibus destituta sunt, animalibus, ut spina in piscibus 2.
de part. an. c. 8. Huc pertinet 1. Cranium, quod est os capitis, cujus pars prior sinciput, posterior
occiput, media vertex appellatur. 1. de hist. an. c. 7. Hoc circa os apparent futurae quædam gra-
tia quæ capitis sunt, ut vapor per spirare possit. Si enim cerebrum nimium humidum vel siccum sit,
suo non fungi potest officio, sed morbos, deliria, mortemque affert. 2. de part. an. c. 7. In maribus
inter quibus nulla aut exigua apparent, magis doloribus capitis obnoxii esse solent 2. Dentes, qui
ad cibi confectiõnem quibusdam unice dati sunt, quibusdã in super ad pugnam, ut quibus exerti
dentes sunt 2. de part. an. c. 9. aliquando connascentur, Homines autem dentire deum incipi-
unt mense à partu septimo, ubi acuti, prius qui sustinent officium divisionis, etiam prius prode-
eunt, lati, ut ad molendum destinati, posteriori 5. de gen. an. c. 8. Uplurimum 32. in homine re-
periantur in utraque maxilla. 3. Maxilla, quadruplex est 1. de hist. an. c. 2. 4. Scapula, 1. de hist. an.
c. 15. 5. Spina dorsi, quæ data est, ut longitudine ac rectitudine animalium contineat. Ut enim ani-
mal le inflectere possit, sit continua & vertebri variis distincta 2. de part. an. c. 9. 6. Colla, 1. de
hist. an. c. 15. In genere hominum tam masculino, quam feminino 24. dantur. 7. Offa brachii.
8. offa manuum. 9. offa pedum.
2. Medulla, quæ est sanguinei alimenti concocti excrementum, ossibus inclusum, ut illa nutriat.
Sanguinea prius est, ut in ossibus appareat embryonum; Fœtu autè roborato & illa roboratur
& dealbatur. Quæ robusta & solida habent ossa, ut Leones, parum medullæ ob inditi caloris
excessum habent, 2. de part. an. c. 6. & 3. de hist. an. c. 20.
3. Sanguis, qui natura sua humidus est & calidus, ultimamque sanguineis animalibus alimentum 2.
de part. an. c. 3. quamobrem, quoties cibus non assumitur, deficit sanguis, quoties assumitur,
augetur, & si alimenta bona assumuntur, sanguis bonus fit, si prava, vitiosus l. c. Cervorum &
damarum sanguis profluens non concrevit, aliarum vero animalium concrevit, nisi fibra,
quibus referretur est, eximantur. Ut enim, si ex luto terrenam portionem detraxeris, aqua non
concrevit: Ita sanguis fibræ detractis incongelabilis manet. 2. de part. an. c. 4. Pars sanguinis
aquosa, quæ concocta nondum est aut corrupta, *ixor* s. sanies vocatur. l. c.
4. Caro, quæ est pars communis omnibus animalibus sanguineis, inter cutem & ossa interjacens. Pariter
in animalibus sanguine destituta se habet id, quod carni proportione respondet. 3. de hist. an. c. 16.
5. Venæ, quæ sanguinis sunt receptacula & vasa, ejusque gratia sunt, 3. de part. an. c. 5. Dux autè sunt
venæ principales, vena magna scava, ut vena portæ, inter quas posterior chylum excipit, &
ad eam transfert: Prior vero per totam animalis longitudinem excurrens sanguinem ex parte
ad omnium partium nutrimenta defert. Procedunt venæ ex amplioribus in minores, donec ita
arctantur, ut sanguinem transmittere nequeant, quamobrem nullus sanguinis exitus patet. Pa-
ter interim exitus excremento vaporis humidus, quod Sudorem vocamus, corpore calefacto &
venarum clausulis patefactis. Corpore ubi laxum est & fluxum, sanguis; præ cruditate humescit
ob caloris imbecillitatem, fieri potest, ut cruentum quis humorem exsudet, 3. de part. an. c. 5.
6. Cerebrum, quod natura sua humidum & frigidum est 2. de part. an. c. 7. situmque in priore capitis
parte habet. 1. de hist. an. c. 16. Subjectum est spiritus animalis, qui omnis sensationis motusque
est principium. In homine major est cerebri copia, quam in reliquis animalibus proportione
habita, & in maribus adhuc major, quam in feminis, quia, secundum Arist. mares sunt cali-
diores, femine frigidiores. In quibus cerebrum frigidius est, quam modicum temperamentum
postulat, in illis fluxiones capitis efficiuntur. Uti enim vapor à calore in alium eductus & à
frigiditate loci constrictus imber fit ac desluit, à frigore ubi resolvitur: ita & alimenti excre-
mentum calore ad cerebrum delatum, ejusque frigore constrictum & resolutum, pituita fluxio-
nes efficit 2. de part. anim. c. 7. Somnus etiam à cerebro proficiscitur, ad quod vapores ali-
menti ascendentes caput grave reddunt l. c. quapropter & adsumto cibo maxime somni sunt,
cum repetent tunc multa humiditas & corpulenta sursum feratur. l. de somno & vigil. c. 3.
7. Serum & adeps, quæ duo in eo conveniunt, quod excrementum sunt sanguinis boni concocti
in substantiam membrorum, quod nequit assumi ob aëreæ & igneæ naturæ excessum, quem in-
dicat color albus, in concipiendo igne facilis, & id, quod supra aquam ferur: In eo tamen
differunt, quod Serum magis est æreum, proptereaque non tantum ipsum, sed & juscula illo
prædita citius congelantur, magis que cornuta id habent: Steriliora sunt ex animalibus, quæ
sunt obforsa, propterea, quia id, quod semini materiam conferat, omne in pinguedinem con-
vertitur. 2. de part. an. c. 5.

Tab. XII.

28. Cartilago, quæ mediam inter carnem & ossa naturam habet 2. de part. an. c. 9. carnique adjuncta est, ne ipsi ossa dolorem afferant.
9. Epar, quod omnibus sanguine præditis inest. 3. de part. an. c. 4. ac in latere dextro sitam habet. 3. de part. an. c. 9. sanguinique instrumentum generativum est; Est enim primum membrum, quod chylum convertit in sanguinem, nullumque ex his, quæ alimentum continent, reperitur, quod sanguinem contineat, antequam ad epar pervenerit. Stomachus enim cibum convertit in chylum, quem ad intestinum deinceps expellit, unde epar illum per venam attrahit, ubi in naturam sanguinis convertitur. ut l. 3. de part. an. commentatur Averroës. Generantur & ibidem Spiritus Naturales.
10. Cor, quod itidem animalibus sanguineis membrum est necessarium ac in medio positum, licet in genere hominum mucrone ad sinistram quodammodo vergere videatur 3. de part. an. c. 4. Ventriculos habet tres: inter quos maximus, qui est in latere dextro, minimus, qui est in sinistro, mediocris, Medius inter dextrum & sinistram. de hist. an. c. 17. & 3. de part. an. c. 4. Cordurum & spissum quæ habent, hebetia sunt; mollius quæ habent, sensu pollent; quibus cor est grandius, pavida sunt; quibus minus autem mediocre, adaciora l. c. Domicilium est spiritus vitalis & subiectum pulvis l. de resp. c. 20. quem postea arteriis communicat. Sunt circa cor vena magna & aorta. 3. de part. c. 5.
11. Pulmo, qui respiracioni interservit, illisque datus est animalibus, quæ calor refrigerationem desiderant, quæ aere fit in illis, quæ pulmonem habent; in illis vero, quæ pulmonis loco branchias possident, aqua perficitur. 3. de part. an. c. 6.
12. Diaphragma f. *Διαφραγμα*, quod cor & pulmonem à reliquis membris concoctioni interservientibus determinat, ne exhalatione cibi & calor adventitii copia membra laedantur principaliora. 3. de part. an. c. 10. Galenus etiã pectus hujus membri beneficio in respiracione attolli existimat, ut habet Averroës.
13. Renes, qui non omnibus insunt animalibus, cum nec penharã nec squamã illos habeant 3. de part. an. c. 9. Dati sunt, ut excrementum, quod in vesicam cedit, adjuvent 3. de part. an. c. 2. Bipartiti sunt, quia corpus bipartitum est l. c. dexter minus pingvis est, quia natura parvis dextre sicior est & mobilior. 3. de part. an. c. 9. Generantur in illis calculi. l. c.
14. Lien, qui in sinistro latere est positus l. de hist. an. c. 17. Habetur, ut vacantes vapores devertat & atram bilem ex jecore attrahat, quam innato suo calore concoquit. 3. de part. an. c. 7.
15. Fel, quod majori animalium parti, quibus sanguis est, inest. 4. de part. an. c. 2. Est quæ nihil aliud, quàm excrementum sanguinis ex epare ad vesiculam felleam derivatum, quod alias flava bilis vocatur, & sapore amarum est.
16. Picuita f. *Φαγγυα*, quod est primi alimenti utilis excrementum t. de gen. an. c. 18. in Epate genitum, ex aquosis chyli partibus, in venis existens, ut unã cum sanguine nutrit.
17. Lac, quod non est pars connata 3. de hist. an. c. 26. nec pus album 4. de gen. an. c. 8. Sed sanguis concoctus l. c. eandem cum mensuris naturam habens, datum illis animalibus foeminis animal intra se generantibus, alimenti externi gratia. l. c. In maribus & fieri potest lac. l. de hist. an. c. 12. quamvis raro fiat. Lac post dies 30. & 40. à conceptionis tempore in foeminis haberi incipit, quod tamen septimo demum mense fit utile. de hist. an. c. 3. & 4. de gen. an. c. 8.
18. Mammæ, quæ eordis in homine quasi operimentum sunt. 4. de part. an. c. 10. in foeminisque insuper lactis vasa & conceptacula 4. de part. an. c. 11. à quibus adjunctæ sunt papillæ, per quas lac transmittitur in foeminis l. de hist. an. c. 12. In puellis magna est mammarum diversitas, cum in aliis magnæ; in aliis vero admodum exiguæ appareant. Magnæ autem sunt, quando in etate tenerã adhuc existentes, humoribus excrementitiis abundant, quæ, quod plura sunt, mensuris nondum profluentibus, eò magis efferuntur, sursumque ad mammã impelluntur, quas extendunt, donec infra erumpant: quod tamen interim incrementum ceperit, postea servant. 7. de hist. an. c. 1. Totæ fungosæ sunt, ita ut si in poculo pilum fortasse hauserit mulier, dolor in mammis exciteretur, nec tranquilletur, donec pilus exierit. Vocatur hic morbus *τηξια* l. malum pilare, 7. de hist. an. c. 11.

Tab. XII.

19. Cutis, quæ est pars similis carne ficefcente producta 2. de gen. an. c. 6. Etate in-
gravefcente efficitur durior ac crallior. 5. de gen. an. c. 3. In homine maximè tenuis
quia est, ideò à Sole vel flatu nigrior redditur facilè 5. de G. A. c. 5.
20. Nervi, qui omnibus, quibus fangvis est, dati sunt, fiuntque calore interiore humo-
re ficefcente 2. de gen. an. c. 6. Humor enim circa illos albus & glutinosus exiftit,
quo nervi & nascuntur & aluntur 3. de hist. an. c. 5. Continui, ut venæ, non sunt,
fed diducti & diftracti ad artus & flexus offium paffim applicantur. l. c.
21. Fibræ, quæ inter nervum & venam fuam habent naturam ac à nervis ad venas, ac in-
de ad nervos tendunt 3. de hist. an. c. 6. Dantur & fibræ in fangvine, quibus extra-
ctis fangvis non fiffatur l. c.
22. Corgolum, quod est lacti coagulato non abfimile 3. de part. an. c. ult.
23. Membranæ, quibus vilcera includuntur, quæ datæ sunt, ut illa protegant, quapro-
pter extenfæ sunt, ut noxia arcere poffint, carneque vacant. ne vapores attrahant,
& tenues sunt, ne pondus adferant. Robuffiffimæ autem sunt, quæ cor & cere-
brum ambiunt, quæ duo, ut principaliora, maximè defenfione opus habent 3. de
part. an. c. XI.
24. Pilus, qui ex humore fit excrementitio, datus est, partim, ut excrementum abfumat,
partim, ut operimentum fit, quapropter caput hominis pilis abundat, ut à nimio
calore & frigore defendatur. 2. de part. an. c. 14. Longus fit, humor ubi multum
est aut pingvis: Crifpus fit, ubi exhalatio præfuà caliditate & ficcitate est fumofa;
tunc enim, quia terrenum deorfum, & calidum furfum fertur, inflectitur & in-
torquetur: aut ubi parum humoris, multum terrenæ portionis est: tunc enim pi-
li reflicati ab ambiente aère contrahuntur, quemadmodum cum igne aduruntur:
Simplex fit, ubi humor fluidus est, 5. de gen. an. cap. 1. Crallus fit, ubi cutis est
cralla, & humor pingvis: tenuis fit, cum cutis est tenuis & humor aquofus l. c. Pa-
riter pro humoris & cutis diverfitate diverfos induit colores. Flavus fit, quando
humor est biliofus: albus, quando humor est pituitofus: niger, quando humor
atrâ bile abundat: ruffus, quando mediam in bilem & phlegma naturam habet.
Canefcit propter inopiam & exilitatem caloris quæ in caufa est, ut humor pres-
cat à calore aëris ambientis, ex quâ putredine canities oritur. Tempora autem,
canefcunt prius, quia fimpliciter multum humoris propter cerebri præfentiam con-
tinet: quod verò multum est, facilè non putrefcit: occiput verò parum humoris
tenet: Temporum at in pilis, nec tam parum est humoris, ut concoqui poffit, nec
tam multum, ut putrefcere nequeat, 5. de gen. anim. c. 4. Pilos homo amittit,
ac calvefcit propter inopiam humoris calidi; quapropter & pitore capitis parte,
plerumque calvefcit, quia ibidem cerebrum, quod fuâ naturâ frigidum, fubfidet
5. de gen. an. c. 3. Inrer pilos hominis alii funt congeniti, ut capitis, fupercilio-
rum, alii poftergeniti, ut pubis, alarum & menti. In mento mulieris pili non pro-
deunt, nifi pauci, cum menftrua fubfiterant. 3. de hist. an. c. XI.
25. Supercilia, quæ in duas partes fub fronte divifa & à natura eum in finem data, ut dela-
bentes humores arceant, 2. de part. an. c. 15. In rectum hæc fi porriganur, molle
animum fubefle fignificant; fi juxta nafum inflexa funt, aulferum notant ac acer-
bum: fi juxta tempora inflectuntur, deriforem ac difsimulatorem indicant in to-
tum demiffa, notam invidia habent. 1. de hist. an. c. 9.
26. Cilia, quæ funt pili extremo palpebrarum ambitu adherentes. 1. de H. A. c. 9. dati, ut
quafi vallum promineant contra incidantia in oculos. 2. de P. A. c. 15.
27. Palpebræ, quæ funt partes oculum fupra & infra tegentes. 1. de H. A. c. 9. datæ, ut in-
cidentia prohibere queant.
28. Oculi, qui dati funt ob vifum, quorum humor interior pupilla, quod eam ambit, ni-
grum, & quod nigrum ambit, albugo vocatur, 1. de hist. an. c. 9.
29. Nafus, qui organon olfactus est, qui per fpirationem efficitur. 2. de part. an. c. 10. In
avibus faltem meatus dantur.
30. Auris, quæ est organon auditus, cujus pars exterior auricula & auris externa voca-
tur. In avibus, quæ meatus tantum auditorios habent, non est data 2. de part.
an. c. 12.

31. Labra, quæ sunt caro perquam mobilis i. de hist. an. c. XI. ac homini data, cum ad dentium defensionem, tum ad sermionis usum 2. de part. an. c. 16.
32. Os, quod est i. ut per id cibus ac potus ingreditur. 2. ut aer respirationis e. inducatur. 3. ut vox ac sermo fiat. 3. de part. an. c. 6.
33. Lingva, quæ homini ad sapores percipiendos data, & ad literas exprimendas. Aves etiam, quæ lingvam latiore habent, literas exprimere possunt, quæ aliàs eà ad sui sensus mutam interpretationem utuntur. 2. de part. an. 17.
34. Gula i. Oesophagus, qui est canal, per quem cibus potusque ad stomachum fertur. Constat autem ex nervo, ut, cum cibus ingeritur, extendi possit, & ex carne, ut molli sit & cedat, ne asperitate cibi descendens lædatur. 3. de part. an. c. 3.
35. Guttur f. Arteria, quæ ad spirandum & vocem formandam data est, quapropter & corpore constat cartilaginosa 3. de P. A. c. 3. Ante gulum posita est, quapropter, si quid vel cibi vel potus in acriam delabitur, strangulationes, tormina & tussis gravissimæ excitantur. l. c.
36. Collum, quod capiti subjacet in illis animalibus, quæ istud habent. Non enim omnia collum habent, sed illa tantum, quibus gula & guttur sunt 3. de P. A. c. 3. Colli pars posterior appellatur cervix 1. de hist. an. c. 12.
37. Pectus, quod à collo priorem situm bipartitum habet in homine, de H. A. c. 12. post illud dorsum est. 1. de H. A. c. 15.
38. Brachia, quorum partes manus sunt, quæ instrumenta optima sunt, ad multa utilia, 4. de part. A. c. 10. Pars manus interior appellatur vola, quæ carnosa est, & scissuris vite indicibus distincta. 1. de H. A. c. 15. Quinque & in manu sunt digiti, inter quos pollex brevis est & crassus, ut robustus sit, extremus minimus, medius longus, ob apprehensionis commoditatem 4. de P. A. c. 10. Extremitates ungues integunt & teneunt. l. c. Eandem ob causam pedum digitis affirmati.
39. Venter f. stomachus, qui cibi conceptaculum est, in quo in chylum convertitur 3. de P. A. c. 14.
40. Intestina, quæ à ventre posita sunt & data, partim, ut cibum in chylum convertum aliquandiu retineant, partim, ut excrementa excipiant. Ideo autem involuta sunt, ut cibus diutius ibi detentus perfectiorem capiat digestionem, & excrementorum quantitas certa colligi possit, ne perpetuo egestio fiat, 3. de P. A. c. 14.
41. Umbilicus, per quem fecuti utero incluso accedit alimentum, sicut per radicem plantæ 2. de gen. an. c. 4.
42. Vesica, quæ humidi excrementi inutilis vas est ac conceptaculum, ad quam etiam sicca quedam excrementa descendunt, unde calculi generantur. 3. de P. A. c. 8. & 3. de H. A. c. 15.
43. Semen, quod est ultimum alimentum sanguinei excrementum utile 1. de gen. an. c. 8. Non ex omnibus corporis provenit partibus. l. c. Agu animatum non est, sed potentia tantum 2. de G. A. c. 3. Album est, & calore & spiritu plenum 2. de G. A. c. 2. Perfectioni feminis inservit testes, emissioni penis, exceptioni matris inservit.

Tab. XIII, De Generatione animalium sanguinem habentium.

I. Efficiens, quæ mas est, qui quatenus mas, in generatione agens 1. de gen. an. 620. & 21. & causa efficiens animæ insensitivæ 2. de gen. an. c. 5. (non quidem rationalis, ut quæ, tanquam immaterialis & à corpore separabilis extrinsecus advenit 2. de gen. an. c. 3.) (Unde absque mare impossibile est foeminam generare, licet ipsa & animam & materiam habet 1. c. sicut arca sine fabro efficit nequit 2. de gen. animal. c. 6.) quia ille est principium, quod motus & generationis originem continet 1. de gen. an. c. 2. I. quod formam ac motus principium præbet 1. de gen. an. c. 20. quod nihil aliud est, quam semen maris. de gen. an. c. 22. (in quo est calor, qui non est ignis, sed spiritus calori Solis ac stellarum respondens 2. de gen. an. c. 3.) quo natura tanquam instrumento utitur 1. de gen. an. c. 22. Ut quod talem ac tantam in se continet motionem, quanta modicæ ad quamvis corporis partem accommodetur. Nam si vel deficit, vel excedit, rem, quæ fit, vel deteriore efficit, aut falsam aut mancam, similiter, ut in illis agitur, quæ ad cibum aut alium usum foris igne coquuntur 2. de gen. an. c. 6. Nihil proinde refert, sive semen, sive id, unde semen, agere quis dixerit 2. de gen. an. c. 1. Licet enim ipse mas intrinsecè partes animalis non formet, cum fieri nequeat, ut moveat id, quod non tangit, ac aliquid afficiatur ab eo, quod non movet 2. de gen. an. c. 1. tamen exhibet semen, quod illud præstat. Semen autem tale ferre incipit ut plurimum anno peracto bis septimo, quo & pubescit. 7. de hist. an. c. 1. quod ad 60. aut etiam 70. usque annum habere potest 7. de hist. an. c. 6.

II. Materia, nim. in qua, quæ est foemina, quæ qt. foemina in generatione se habet, ut patiens, 1. de gen. an. c. 10. & corpus præbet atque materiam 1. c. & quidem materiam tantum 1. de gen. an. c. 21. quæ semen est non purum 1. de G. A. c. 10. & 2. de G. A. c. 3. à femine maris diversum. 1. de G. A. c. 21. quod ferre incipit circa annum ferè 12. Siquidem, quia foemina frigidiore est ac debilior, ita citius pubertas advenit, quam mari 4. de gen. an. c. 6. & ferre potest usque ad annum 40. & 50. 7. de hist. an. c. 5.

III. Effectus, qui est *xvna* conceptus, qui nihil est aliud, quam prima ex mare & foemina mixtura 1. de gen. an. c. 20. quique, animal ubi perfectum est, vel mas est vel foemina. 2. de gen. an. c. 4. Mas autem & foemina non sunt, 1. propter loci semen maris excipientis diversitatem, ita, ut mas fiat, ubi femine maritale in dextero matricis latere; Foemina vero, ubi in sinistro latere fuerit exceptum, proptereaque inasin dextro, foemina in sinistro latere etiam subsistat, ut sensu Anastagoras; nec 2. propter diversam matricis semen maritale excipientis qualitatem, ita ut mas fiat, semen ubiterum in calidum, foemina vero, ubi in frigidum projectum fuerit, ut Empedocles voluit. Nec 3. propter feminis à partibus genitalibus proficiscens abundantiam, ita, ut mas fiat, ubi semen à partibus genitalibus maris profectum vicerit; Foemina, ubi semen à partibus genitalibus mulieris profectum superaverit, ut voluit Democritus, qui ex omnibus corporis partibus semen provenire putavit: Sed propter caloris semini maritali indici copiam & inopiam, ita, ut si in femine calor exuperet, mas, si vero deficiat ac superetur, foemina fiat. 4. de gen. an. c. 1. Cui rei testimonium perhibet juvenilis & senilis ætas, quæ magis foeminas generat, quam flores; cum in priore calidum perfectus sit, in posteriori vero deficiat. 4. de gen. an. c. 4. Similiter & effoeminatio a humidiora corpora, item humida foemina magis quam ipsa foeminas generant, quæ omnia caloris inopiâ sunt. 1. c. Item tempore hyberno, ubi calor est fortior magis, mares concipiuntur 1. c. Hinc & mares sunt calidiores, & quia sunt calidiores, idè & in utero citius perfectionem suarum partium accipiunt, citiusque prodeunt, quam foemina, quæ ut frigidiore, tardius in utero perficiuntur, diutiusque ibidem demorantur 7. de hist. an. c. 4. & 4. de G. A. c. 6. quapropter gemini, qui propter feminis abundantiam, ut partes superflue sunt, 4. de G. A. c. 4. raro ambo servantur, si mas unus, alter vero foemina fuerit, cum mas aut a quo diutius demoretur, aut foemina citius, quam par est, prodeat 4. de G. A. c. 6. Tempus autem parienti determinatum non est, cum & 7. 8. 9. 10. & 11. mense edatur fetus, & quidem autem mensem 7. qui prodit, vitalis non est, septimo autem qui prodit, vitalis esse potest, sed ut plurimum est infirmus, & qui octavo nascitur, raro servatur 7. de hist. an. c. 4. Prodit autem secundum naturam prius capite, 4. de gen. an. c. 9. quando nutrimentum amplius, quod per umbilicum in utero assumit, 2. de gen. an. c. 4. & ampliore locum desiderat; tunc enim calcitrando membranas, quibus involvebatur, dirumpit, exitumque parat ex matrice, ubi inter vesicam & intestinum rectum latuit, Sed in loco intertidum habetur mola, quæ est caro grandis, valde dura ex impura menstrui parte, formæ animalis expertis. 10. de hist. an. c. 7. & 4. de G. A. c. 7. Hinc infallibile signum non est fetus in utero gestati ventri intumescens fluxum menstrui non habens, cum id commune sit hydropticis, mola & fetui. 10. de hist. an. c. 10. Indicium tamen conceptus existimatur, quando mulieres ferre incipiunt, & de dolore capitis die à coitu decimo, aut tardius aut citius, prout magis minus quæ à superflua menstrui materia, quæ substitit, afficiuntur, conqueruntur, 7. de hist. an. c. 4. maremque esse futurum opinantur, ubi circa 40. à conceptione diem motus fit in latere dextero 7. de hist. an. c. 3. minusque pallet foemina 7. de hist. an. c. 4. Foemina vero, ubi circa 90. diem in latere sinistro motus fit (quamvis & contrarium accidat) 7. de hist. an. c. 3. magisque pallet. 7. de hist. an. c. 4.

Post partes animalium agendum est de generatione animalium sanguineorum. I. Viviparorum, & præcipue hominis, ubi notari debet.

Tab. XIII.

- A BIV. Finis. Est vero generatio hominis ut & aliorum animalium viviparorum, quorum generatio ab hominis generatione parum discrepat, propter conservationem. Quia enim individua corruptioni sunt obnoxia, generatione efficitur, ut homines esse non desinant. 2. de gen. animal. c. 1.
- 1. Efficiens, quæ est semen genitale, quod mas confert, ova perficiens 3. de gen. an. c. 1. sine quo subventanea sunt & infœcunda. l. c.
 - 2. Materia ex qua, quam femina suppeditat, nihilque aliud est, quàm ovum perfectum, quod est in parte, qua acutior est, & utero adheret, semen genitale maris excepto, quapropter & ibi durius est. cum vitale principium natura magis cultoditum velit. 3. de gen. an. c. 2. Testa, qua involuta sunt ova, tutela est contra detrimenta, quæ extrinsecus veniunt. 3. de G. A. c. 3. Quæ ab initio membrana est mollis, mollisque cum ovo exit, cum dolore aliàs exitu concitaret suo, cum ovo autem egressa, ubi est refrigerata, induratur, 3. de G. A. c. 2. Bicolora sunt avium ova diversitatem ob materiæ, ex qua sunt, Ex calidiori enim est album, ex terrestriori vitellus. 3. de G. A. c. 1.
 - 3. Effectus, qui est pullus, & incubante & calefaciente matre fit ex ovi candido, alteraque parte, quæ vitellus est, nutritur 3. de gen. an. c. 2. Mas fieri creditur, cum ovum fuerit rotundius, & parte acutiori obrusâ orbiculum habuerit: Femina, si fuerit ovum oblongius & fastigio cacuminatum. 6. de hist. an. c. 2.
 - 4. Finis, qui idem cum generatione viviparorum,
 - 1. Efficiens, quæ maris semen genitale est. Sine quo piscium ova infœcunda sunt omnia, ubi sexus diversus datur 3. de gen. an. c. 2.
 - 2. Materia ex qua, quam femina suppeditat, quæ ova sunt, inter quæ alia sunt, ex quibus in utero adhuc factus formatur, alia, ex quibus foras editis demùm factus sunt 3. de gen. an. c. 3. & 4. Quæ foras eduntur ova, imperfecta & quantitate admodum exigua propter nimiam fecunditatem & magnam ovorum copiam primò sunt, quantitate autem celeriter proficiunt instar farinæ humore subactæ 3. de gen. an. c. 4. ac foris semine maris asperguntur, 3. de gen. an. c. 5. Non enim, ut Herodotus, quem Arist. fabulatorem appellat, existimat, per ora semen affimunt l. c. Ova autem piscium sunt unicolora, quia pisces naturâ sunt frigidi, frigidaque ac terrestri portionis copia impedit, ne candidum distinctum habeant, 3. de gener. an. c. 1.
1. Finis, qui cum viviparorum generatione protulsi idem,

I. Avium, ubi rursus notari debet

II. Oviparorū &

2. Piscium, ubi notari debet

Tab. XIV. De Anima.

Post generationem animalium agendum est nobis DE ANIMA, de qua notari debet

I. Quid sit f. Definitio. Est vero anima ahus primus substantialis corporis naturalis ac organici, potentia vitam habentis, ut colligitur ex l. 2. de anima c. i. five, anima est id, quo vivimus & sentimus & intelligimus primo, 2. de anima t. 24. Hinc apparet, quare neget Aristoteles i. de anima t. 64. animam irasci, adiacere, texere, illaque homini animam habenti potius tribuat.

1. *ἄνεψιν* f. vegetas, qua corpus vivit, nutritur, augetur, & generat 2. de anima t. 74. & 37. Hujus facultates er- go sunt

1. Nutritiva, qua id, quod de partibus corporis decedit, alimento extrinsecus assumto, & in substantiam corporis cōverso restituitur. Hic notetur (1.) alens, quod est anima. (2.) id quod nutritur, quod est corpus. (3.) Id quo nutritur, quod est alimentum, 2. de anima t. 49. Nutritivæ inserviunt.
 1. Attractrix, quæ alimentum per fibras rectas attrahit.
 2. Retentrix, quæ alimentum per fibras obliquas retinet.
 3. Concoctrix, quæ alimentum concoquit & perficit.
 4. Expultrix, quæ supervacanea expellit.
2. Augmentativa, quæ alimento assumto totius corporis quantitas secundum omnes dimensiones augetur, donec ad debitam quantitatem pervenerit. Aristot. cam. 2. de anima t. 34. sub nutritivâ comprehendit, cum dicit opera animæ vegetantis esse generare & alimento uti. Cessat ejus usus f. actus secundus, postquam debitam quantitatem corpus fuerit consecutum.
3. Generativa, quæ vivens simile sibi procreat. Huic inservit vis *παρασκευη* f. formatrix, quæ est in femine, quæ corporis membra formantur viventis. Tandiu autem corpus vivens est, quamdiu anima cum corpore est unita. Vita enim est animæ vegetantis cum calore mansio, lib. de respit. c. 18. Mors vero est anima à corpore solutio & caloris naturalis extinctio.

II. Quomplex sit f. distinctio. Est vero anima

1. Quomplex sit f. distinctio. Est vero anima

I. Quid sit sensus f. sentire. Est vero sentire nihil aliud, quam mediante corporis certo organo objecta sensibilia percipere. Sentire proinde est pati, 2. de an. c. 5. t. 37. (Quo tamen haut obvietur, corpora glorificata beatorum, quæ impossibilia sunt, sentire non amplius posse, cum passio corruptiva ab iis tantum aliena sit futura.) Non tamen tantum pati est, sed simul agere, cum & dijudicatio ad sensum requiratur 3. de anim. t. 144. Quapropter cum aliis rebus intenti sumus, oculis nostris quod se objicit interdum non videmus Actu cum organon à sensibili non movetur, cum tamen moveri possit, dicitur potentia sentire; actu autem cum movetur, actu sentire dicitur. 2. de an. t. 53. ut cum homo dormit, potentia videt, quod Aristoteles *ὄψιν* f. visum appellat, sicut cum actu videt *ἔγανον* f. visionem 3. de anima t. 156. 2. de anima t. 10. Requirit autem ad sentire seu sensum

1. *αισθητικόν* f. sensorium, quod in medio- critate quia consistit, excessibus corrupti solet sensibilibus, 2. de anima t. 123 & 3. de an. t. 68. Ut à magnis sonis sunt surdi l. de insomn. c. 2.

2. *αισθητικόν* f. sensibile, quod est vel

Proprium, quod unius tantum sensus objectum per se est, circa quod error non contingit, ut sonus respectu auditus, color, resp. visus, odor resp. olfactus &c. 2. de anima t. 63. Ut autem circa proprium objectum sensus non erret, requirit Themistius 2. de an. t. 67. ut medium in debita sit distantia, beneque dispositum organumque sanum. Visus nō decipitur, quod color sit, sed quod coloratum &c. ait Arist. l. c. ut quod coloris accidit, ac sensibile per accidens vocatur l. c.

Com mune, quod plurium sensu, um objectum est, ut motus, magnitudo, figura 2. de an. t. 64.

3. Species l. imagines rei sensibiles, quæ in organo sine materia recipiuntur, ut iris cerâ annuli aurei imago sine auro 3. de an. t. 138. 2. de an. t. 121.
4. Medium inter sensibile & sensorium interjectum. 2. de an. t. 73. & 75.

I. Visus, cujus organon sunt oculi, cum visus per oculos fiat l. Metaph. c. i. Unde substantias incorporeas non videre posse in proclivi est. Sunt vero aqueæ, non igneæ substantiæ, unde, cum corrumpuntur, non ignis prorumpit, sed aqua effluit l. de sens. & sens. c. 2. Nullum autem detrimentum capit anima sensitiva ex oculorum debilitatione; Unde si senex haberet oculum juvenis, æquè ac ille videret t. de an. t. 56. Objectum est color generaliter acceptus, prout accipitur l. de sens. & sens. c. 1. Ubi omnia corpora colorata esse dicit, & cōprehendit sub se lucē, quæ est qualitas corporis lucidi ut est lucidum; (à quâ lumen differt, quod est lucis in corpore perspicuo, quale aer est, participatio) & colorem, qui, prout est visibilis, est extremi-

A B

C

Tab. XIV. De Anima.

A B

Externi,
qui numero
sunt
quinque
3. de an.
c. 128. &
sunt

2. Quotuplex sit, s. distinctio. Sunt vero sensus a his

Interni & sunt

3. Non solum s. rationalis, quâ homo intelligit atque vult. Hujus facultates sunt

tas perspicui in corpore terminato l. de sens. & sens. c. 3. & motus ejus perspicui secundum actum quod est. 2. de an. t. 67. Unde minus recte colligit Cæsalpinus l. 5. qu. peripat. c. 7. colores omnes à lumine externo fieri, cum & rubedo in vino rubro sit lumine non præsentè, quamvis sine eo non videatur. Color enim duplex est, realis, qui in corpore realiter colorato datur, & apparens, qui à corpore colorato generatur in alio, ita ut non revera insit, qualis est in panno à colore vini in vitro existentis productus. Species visibiles non sunt ipse color, qui visus mutationem subit, sed imagines saltem illius, quæ abeunte visibili non statim abeunt, 3. de an. t. 138. ob quam causam etiâ ex lucido loco in opacum progredientes parum vident ab initio, & diu unum intuentibus colorem, deinceps ejusmodi appareat, qui talis non est, 2. de insomn. c. 2. Medium non est vacuum, ut voluit Democritus dicente Aristotele 2. de an. t. 74. sed corpus aliquod perspicuum, veluti aër vel aqua 2. de an. t. 116. quod illuminatum sit ad minimum eâ in parte, quâ visibile contingit.

2. Auditus, cujus organon aëris, s. meatus auditorius: Objectum sonus, qui ut fiat, duo requiruntur corpora solida, 2. de an. t. 77. & ubi animati est sonus, vox vocatur 2. de an. t. 87. ubi geminatur, sit Echo, quæ fit, cum aër percussus in corpus, quod renititur, incurrit, & quia ulterius progredi nequit, & tamen propter concavitatem loci ad latera dissipari non potest, ut pila in parietem projecta, reflectitur, 2. de an. t. 20. Medici est aër vel aqua 2. de an. t. 71. ita tamen, ut aër primarius, aqua v. secundarius statuatur.

3. Olfactus, cujus sensorium sunt nares, in quibus tamen odores non percipiuntur, ut qui in processibus mamillaribus ante cerebri ventriculos positus percipiendi. Objectum est odor, 2. de an. t. 102. Medium est aër vel aqua 2. de an. t. 97.

4. Gustus, cujus organon est lingua, 2. de part. an. c. 13. Objectum sapor: Medium pellicula porosa lingue humore salivali imbuta: Hinc lingua existente sicca sapor percipitur nullus, 2. de an. t. 102. & 104. agrotis; omnia videntur amara, plena hujusmodi humiditate quando est lingua, l. c.

5. Tactus, cujus organon intus, 2. de an. t. 116. quod propterea incertum 2. de part. an. c. 10. cum alii carnem, alii nervos aut cutem aut membranas faciant Objectum sunt qualitates tactiles, calidum & frigidum, humidum & siccum &c. Medium secundum Arist. 2. de an. t. 116. caro est, secundum alios cutis.

1. Sensus communis, qui species sensuura externorum recipit, & sensibilia propria à se invicem distinguit.
2. Phantasia, quæ species sensuum externorum à sensu communi oblatas diutius retinendo magis diligenter examinat, novasque inde elicit. Secundum Arist. 3. de an. t. 135. phantasia est, secundum quod phantasia aliquod nobis fieri dicimus. Phantasia animalis formo obruti ope phantasie productum dicitur somnium l. de insomn. c. 1 quod ut plurimum versatur circa res vel auditu vel alio sensu perceptas interdum, quia species sensibiles receptæ permanent l. de insomn. c. 2. Inservit phantasie memoria, quæ species semel receptæ & dijudicatas diutius retinet. Differt memoria à reminiscentiâ, quæ, quia rationis sit beneficio, soli homini competit. l. de memor. & remin. c. 2.
3. Quid sit appetitus s. appetere. Est vero appetere h. l. nihil aliud, quam præunte notitiâ sensus ad bonum prosequendum & malum fugiendum inclinati. Dividitur appetitus in
- Concupiscibilem, secundum quem animal inclinatur ad prosequenda ea, quæ secundum sensum conveniunt bona, & vitanda ea, quæ secundum sensum noxia apparent.
- Iracibilem, secundum quem animal adversa propellit, illisque quæ salutaria removenent, obliçatur.
4. Quid sit loco moveri. Dicitur autem loco moveri, cum animal de loco in locum movetur ad bonum prosequendum & malum fugiendum.
1. Intellectus, quo homo intelligit, quod est intelligibile. Objectum autem intelligibile est tam Ens reale quam rationis. Intellectus enim omnia cognoscit, 3. de an. cap. 4. h. e. cognoscere potest, licet non omnia cognoscat. Cognoscit autem intellectus recipiendo species intelligibiles. Oportet enim ipsum suscipere formas, 3. de an. t. 3. quas, antequam recipit, est veluti tabula rasa, in quâ nihil actu scriptum est, 3. de an. t. 14. & quatenus illas recipit, patiens, qt. vero intelligit, agens est, 3. de an. t. 17. & 18. Hunc vocat Aristoteles à corpore separabilem, immisctum, impossibilem, immortalem & perpetuum, 3. de an. t. 19. & 20.
2. Voluntas, quâ homines bonum ab intellectu cognitum appetunt, & malum averfatur.

F I N I S.

Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text appears to be organized into several columns or sections, possibly containing a list or a detailed account.

Vertical text on the right side of the page, possibly a list of names or a table of contents. The text is oriented vertically and is difficult to read due to fading and bleed-through.

ALVENSLEBEN
T
11

D. BALTHASARIS
CELLARII,
Tabellæ

PHYSICÆ,
Olm in gratiam audito-
rum suorum conscripta;

Nunc verò

T 11(4)

In usum studiosæ juventu.
tis typis excusæ.

JENÆ,

Impensis BLASII LOBENSTEINS,

Bibliopol. Jenensis.

Excudebat JOHANNES NISIUS.

ANNO MDC LX.

Tab.